

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2024

Matěj Průcha

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Vévoda z Wellingtonu: Vzestup jednoho
z nejlepších stratégů britských dějin**

Matěj Průcha

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Historie

Bakalářská práce

**Vévoda z Wellingtonu: Vzestup jednoho
z nejlepších stratégů britských dějin**

Matěj Průcha

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Lukáš Novotný, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň

2024

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval doc. PhDr. Lukášovi Novotnému, Ph.D. za obětavý přístup, cenné rady a odborné vedení mé práce.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2024

.....

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Počátky vojenské kariéry.....	4
3	Wellesley v Indii.....	9
3.1	Obléhání Seringapatamu.....	14
3.2	Konflikt s Maráthskou říší.....	21
3.3	Bitva u Assaye.....	23
4	Poloostrovní tažení.....	29
4.1	Bitva u Vimeira.....	31
4.2	Bitva u Salamanky.....	34
4.3	Bitva u Vitorie.....	37
5	Závěr.....	41
6	Seznam použitých zdrojů.....	44
7	Resumé.....	47
8	Přílohy.....	48

1 Úvod

Arthur Wellesley, 1. vévoda z Wellingtonu se zapsal do dějin jako jeden z nejlepších strategiů britských dějin, ale zároveň byl také státníkem a dvojnásobným ministerským předsedou Spojeného království. Jeho politická kariéra bývá často opomíjena. Během svého života se osobně zúčastnil mnoha bitev, v počátcích jen v roli důstojníka, ale později i v roli velitele. V literatuře vévoda z Wellingtonu bývá také označován za muže, který porazil Napoleona. Během působení na Pyrenejském poloostrově se mu podařilo zlomit francouzskou nadvládu nad Portugalskem i Španělskem a úspěšně je vyhnal ze Španělska.

Cílem této práce je analýza vojenské kariéry, ale i nastínění průběhu nejnámějších bitev Arthura Wellesleyho od revolučních válek s Francií v Rakouském Nizozemí z britského pohledu až po španělskou válku za nezávislost, známou také jako Poloostrovní válka. Za výzkumnou otázku si autor pokládá postupný psychologický i vojenský vývoj ve velení Arthura Wellesleyho.

Tato práce je rozdělena do tří chronologicky navazujících kapitol. V první kapitole se autor ve stručnosti zaměřuje na jeho dětství, studium a první tažení do Rakouského Nizozemí. Kvůli chatrnému zdraví zapříčiněno častými nemocemi, nikdo z jeho rodiny nepředpokládal, že by se Wellesley vydal vojenskou cestou. Studium na akademii v Angers mu pravděpodobně otevřelo oči a obrátilo jeho život k lepšímu. První jeho válečnou zkušeností se stalo britské tažení do Rakouského Nizozemí v rámci válek s revoluční Francií, kde kromě Velké Británie bojovaly Prusko i Rakousko. I přes britský neúspěch, Wellesley během tohoto tažení získal mnoho cenných zkušeností. Ukázalo se v jak špatném stavu se britská armáda nacházela, ale největší problém spočíval ve velících důstojnících, které v jednom ze svých dopisů označil za neschopné, jelikož nebyli schopni zajistit pravidelné zásobování, což je základním předpokladem pro úspěšné vedení války. Právě po této nepříjemné zkušenosti v následujících tažení vždy apeloval na důležitost pravidelného zásobování a také na pravidelná vojenská cvičení.

V následující kapitole se autor zaměřil na jeho působení v Indii v letech 1797–1805. Těsně před odjezdem totiž vynaložil většinu svých financí na nákup mnoha knih, které si s sebou vzal do Indie, protože se chtěl vzdělávat v oblastech vojenství, ekonomie, jazyků atp. Zároveň se zajímal i o indickou kulturu, nářečí, historii, aby

pochopil návyky, tradice a hodnoty tamějších obyvatel. V této době se u něj začal vyvíjet pozitivní perfekcionismus, který se projevoval maximální připraveností na jakékoliv vojenské tažení. Zde se osobně účastnil 4. anglo-maisúrské války a 2. anglo-maráthské války. Arthur Wellesley okusil svoji první nevýznamnou porážku u Sultanpettah Tope nedaleko hlavního maisúrského města Seringapatam. Po tomto neúspěšném útoku si Arthur Wellesley uvědomil své chyby a nikdy nezaútočil na nepřítele v noci. Před každou bitvou osobně prozkoumal terén bitvy a vždy se snažil setrvat v kontaktu se svými vojáky za jakékoliv situace. Nicméně vítězná bitva u Assaye mu přinesla velkou slávu na domácí scéně a bohatství. V této bitvě ukázal své velitelské schopnosti a dovednosti.

Poslední kapitola je zaměřena na působení Arthura Wellesleyho v Portugalsku a později i ve Španělsku v letech 1808–1814, kde se mu podařilo vyhnat Francouze z Pyrenejského poloostrova. Zde se zaměřil na výcvik portugalské domobrany a pokusil se zreorganizovat portugalskou armádu, aby dokázala konkurovat francouzské armádě. Rozhodl se také realizovat jeho nový projekt a zasloužil se o vybudování linií Torres Vedras. Šlo o jedinečně vybudovaný obranný systém pevností, které byly vybudovány ve 3 liniích na sever od Lisabonu, využívající geografického portugalského terénu. Zároveň v bojích proti Francouzům zrealizoval novou tzv. taktiku odvráceného svahu. I přesto, že vybojoval na Pyrenejském poloostrově mnoho vítězných bitev, autor se zaměřil na pouhé 3 nejznámější – bitvu u Vimeira, Salamanky a Vitorie. Bitva u Vitorie se stala definitivním koncem francouzské nadvlády na Pyrenejském poloostrově. Po skončení války Arthur Wellesley získal nejvyšší možný šlechtický titul – vévoda z Wellingtonu. Období stodenního císařství a bitva u Waterloo z britského pohledu není autorovým cílem práce, protože se jedná o všeobecně známé téma, na které již bylo napsáno mnoho knih a článků.

V této práci autor čerpal převážně z česky psaných i anglicky psaných monografií, které jsou prokládány zahraničními odbornými články. U několika bitev autor použil i dokumenty od kanálu Epic History, díky kterým si člověk dokáže lépe vybavit průběh konkrétní bitvy. Stěžejním dílem je biografická kniha od Daniela Rese *Wellington – Vítěz od Waterloo: 1769–1815*. V této knize se zaměřil na celý jeho život pomocí dochovaných písemných korespondencí. Zároveň se snažil vystihnout jeho charakter, postoj a chování díky výpovědím jeho blízkých nebo vojáků, kteří se zúčastnili jeho tažení. Další českou biografii o Arthurovi Wellesleym je kniha od Pavla Benedikta

Elbla *Wellington: britský buldok s tváří gentlemana*, která je sepsána odlišně na rozdíl od předchozí zmíněné biografie. Nicméně některé bitvy byly zde sepsány mnohem podrobněji, ale v textu chyběly mapy, které by pomohly si lépe představit průběh samotných bitev. Mezi další česká díla zaměřená na Poloostrovní válku patří knihy od Jiřího Kovaříka *Napoleonova invaze 1807–1810* a *Napoleonova prohra 1810–1814*, ve kterých autor popisuje velmi celé dění na Pyrenejském poloostrově nejen z francouzského pohledu, ale i britského. Jiří Kovařík se zabývá nejen napoleonskými válkami, ale i moderními dějinami.

Ze zahraniční literatury autor ve své práci použil elektronickou verzi velmi obsáhlé biografie *Wellington: The Path to Victory 1769–1814 (Volume I.)* od Roryho Muira, ve které se autor zabývá primárně vojenskou kariérou. Jde nejspíše o jednu z nejobsáhlejších děl, která kdy byla na toto téma napsána. Rory Muir je australský historik, který se zabývá napoleonskými válkami. Druhá část *Wellington: Waterloo and the Fortunes of Peace 1814–1852 (Volume II.)* pojednává o jeho politické kariéře, na kterou bývá často zapomínáno. Nepříliš známou knihou je *Wellington as military commander* od Michaela Glovera. V této monografii jsou pouze popsány od tažení v Indii až po bitvu u Waterloo. Michael Glover také vysvětluje Wellingtonovu strategii, vztah k vojákům, přičemž Wellingtonův vztah k vojákům bývá někdy rozporuplný, protože někteří vojáci ho údajně vnímali jako arogantního a namyšleného velitele a někteří jako velitele, který se vždy o ně dokázal postarat. V poslední kapitole autor také použil elektronickou verzi publikace *Wellington's Peninsular Victories: Busaco, Salamanca, Vitoria, Nivelle* od Michaela Glovera, kterou autor využil ve své práci při popisu bitev u Salamanky a Vitorie.

Na osobnost Arthura Wellesleyho byl natočen tříhodinový dokumentární film *Wellington: The Iron Duke* podle knižní předlohy od Richarda Holmese *The Iron Duke*. Richard Holmes působil v tomto dokumentu jako hlavní vypravěč a navštívil místa spojená s tímto velikánem. V kinematografii se postava Arthura Wellesleyho objevuje například v historicko-dobrodružném seriálu, který pojednává o britském vojákovi Sharpovi a jeho zažitých dobrodružstvích. Seriál je inspirovaný historickými romány od Bernarda Cornwella.

2 Počátky vojenské kariéry

Podle Wesleyho dospívání a počínání v dětství by nikdo nepředpokládal, že by se mohl vydat na vojenskou dráhu kvůli častému stonání, které se podepsalo na jeho zdraví. Tragickým okamžikem se stala nečekaná smrt otce. Následně nastoupil na školu Eton, na které strávil tři roky.¹ Během studia se projevoval jako tichý introvert, který žil ve své bublině. I přes to si nenechal nic líbit. Na rozdíl od svého bratra Richarda byl problémovým žákem a později pronesl, že roky strávené na Etonu byla nejhorší léta jeho života. Navzdory tomu však našel zálibu ve čtení a literatuře. Po soustavném trápení a špatných studijních výsledcích nakonec školu opustil a odstěhoval se s matkou do Bruselu.²

V roce 1785 vstoupil do Královské jezdecké akademie ve francouzském městě Angers. Hlavním úkolem bylo se naučit kromě jízdy na koni a francouzštiny i vybraným mravům a způsobům. Pobyt v Angers ho naučil mnoho věcí, které později využil v roli vojevůdce a politika.³ Postupně se rozvinula jeho náklonnost ke koním a jezdeckví. Během svých tažení využíval středověký způsob velení, které spočívalo v tom, že velitel byl takřka neustále v pohybu. Neustále se snažil osobně komunikovat se spojenci, sledoval manévry nepřítele a vydával rozkazy ohledně organizace armády. V kritických momentech bitvy povzbuzoval své muže z koňského hřbetu. Jeden z jeho důstojníků o vévodovi napsal: „*Byl jako kentaur. Zdál se být součástí svého koně a spal v sedle stejně tvrdě jako ve své posteli.*“⁴ Po roce stráveném v Angers se vrátil zpátky do Anglie, kde si musel kvůli rodinné finanční tísní najít práci. S velkou podporou svého bratra Richarda byl jmenován podporučíkem 73. pěšího pluku.⁵ Ten původně spadl pod 2. batalion 42. královského horalského pěšího pluku, načež se stal v roce 1786 samostatným plukem.⁶ U 73. pěšího pluku však dlouho nevydržel, jelikož byl posléze převelen k jiným plukům. Jakmile jeho bratr William usedl v londýnském Westminsteru, Arthur nastoupil na Williamovo místo v irském parlamentu jako zastupitel města Trim, kde strávil téměř tři roky. Během působení v Irsku se seznámil s půvabnou Catherine Sarah Dorotheou

---

¹ V rámci britského vzdělávacího systému Eton představoval variantu současné střední školy, po které mohlo následovat studium na univerzitě.

² RES, Daniel, *Wellington – Vítěz od Waterloo: 1769–1815*, Praha 2018, s. 24–27.

³ ELBL, B. Pavel, *Wellington: britský buldok s tváří gentlemana*, Třebíč 2018, s. 34.

⁴ RES, s. 29.

⁵ Celým názvem 73rd (Highland) Regiment of Foot.

⁶ *Lachland Macquarie: Regiments in which Macquarie Served*. In: Lachlan and Elizabeth Macquarie Archive [online], [2024-02-21]. Dostupné na: <https://www.mq.edu.au/macquarie-archive/lema/military/regiments.html>.

Pakenhamovou přezdívanou „Kitty“. Pokusil se zapůsobit na jejího bratra Thomase Pakenhama. Hlavním důvodem zamítnutí sňatku s Kitty byly špatné majetkové poměry rodiny Wesleyů. V důsledku zuřivosti zničil svůj oblíbený hudební nástroj – housle a již nikdy na ně nehrál. Díky bratrově finanční pomoci si koupil hodnost plukovníka u 33. pěšího regimentu. V Londýně se začalo uvažovat nad vojenskou výpravou do Normandie, protože britská vláda byla zneklidněna především dvěma věcmi – vlivem francouzských názorů o „sebeurčení“ na britské klientské státy v Nizozemí a šířením revolučních idejí.⁷ Ihned rezignoval z postu zastupitele města Trim a poté byl vyslán se svým plukem jako posila do Flander.⁸

Ještě, než přejdeme na britské tažení a samotnou účast Arthura Wesleyho v Rakouském Nizozemí, tak bychom se zaměřili na události, které předcházely tomuto konfliktu. Hlavním problémem pro britskou vládu představovalo šíření revolučních idejí Evropou, které způsobila Velká francouzská revoluce. Kvůli stoupající nervozitě evropských velmocí se změnila kavalírská pravidla vedení válek, která byla typická pro celé 18. století. Francouzi zareagovali novou představou války jako národa povoláného do zbraně.⁹ Francouzská konvence vyhlásila válku Velké Británii a Rakouskému Nizozemí 1. února 1793. Britská armáda byla zformována pod vedením prince Fredericka Augusta, vévody z Yorku a Albany. Účast Arthura Wesleyho v tažení patří k nejméně známým aspektům jeho vojenské kariéry. Získané zkušenosti formovaly následné myšlení a chování do budoucna, které mu posloužily jednak v Indii, tak i proti samotnému Napoleonovi.¹⁰

V létě roku 1794 se nalodil se svým 34. plukem v přístavním městě Corku a vyplul do belgického přístavu Ostende. Je nutno zmínit, že proti Francii nebojovaly jen Velká Británie, nýbrž i Rakousko a Prusko. Postupně se začaly pruské i rakouské jednotky stahovat, jelikož byly poraženy v bitvách u Jemappes a u Valmy, a následně zůstala britská armáda sama proti mnohonásobné přesile. Samotný vévoda z Yorku a Albany však nebyl dobrým velitelem a organizátorem. Když hrozilo, že britská armáda bude obklíčena, rozhodl se pro ústup. Zprávy o neúspěchu britských vojsk se však rychle rozšířily do britské společnosti a za to armáda sklidila posměch. V červenci téhož roku se vyloďily v Ostende posily s Arthurem Wesleyem. Těmto britským posilám velel lord

---

⁷ MORGAN, O. Kenneth a kol., *Dějiny Británie*, Praha 1999, s. 383.

⁸ ELBL, *Wellington*, s. 34–41.

⁹ ELBL, s. 43.

¹⁰ THOMAS, R. N. W., *Wellington in the Low Countries, 1794–1795*. In: *The International History Review*, 11, 1989, 1, s. 14.

Francis Rawdon, hrabě z Moiry, který se měl pokusit zvrátit válku. Jenomže hrabě čelil mnohonásobné přesile a byl donucen opustit Ostende a stáhnout se do Antverp.¹¹

V Antverpách došlo k reorganizaci armády. 33. pluk byl sloučen se 44., 42., a 12. plukem a tyto pluky tvořily 3. pěší brigádu v Yorkově armádě. Velitelem byl zvolen mladý Wesley, který dostal příležitost ukázat své velitelské schopnosti. Prvnímu střetu s Francouzi čelil nedaleko vesnice Schyndel, kde musel odrazit francouzskou kavalérii, která pronásledovala ustupující Brity. Během tohoto střetu využil britské námořní síly, jež v kombinaci s pevnou střeleckou linií pomohla úspěšně odrazit francouzskou jízdu. O několik dní byl jeho 33. pluk za skvělé počínání v boji přejmenován na 15. pěší pluk. Tento čestný název měl připomínat den, kdy jeho muži tak statečně čelili nepříteli.¹² I přesto se vévoda z Yorku rozhodl k ústupu, obzvlášť když si uvědomil, že jeho současná pozice byla neudržitelná kvůli početní převaze francouzských vojsk. Po zbytek roku armáda strávila na severním toku řeky Waal. Nicméně vnější podmínky se rapidně zhoršily a k tomu se i ochladilo. To mělo za následek nárůst nemocí a zhoršení morálky armády. Wesley pravidelně podával hlášení z vesnice Ijzendoorn. V jedné zprávě se zmínil o tom, že by se chtěl vrátit do Anglie.¹³ Kvůli neustálému francouzskému tlaku na obranné linie mu však nebylo umožněno vrátit se domů. Na řece Waal setrval do ledna následujícího roku. Velmi ho překvapilo fungování generálního štábu, které se nacházelo 48 kilometrů od místa, kde pobýval. Wesley tak dospěl k závěru, že za to mohou právě důstojníci, kteří nesou zásadní vinu na dosavadních porážkách, a takto se k tomu vyjádřil.¹⁴ „*Mnoho pluků bylo vynikajících, ale nikdo nevěděl nic o vedení armády ... Měli jsme dopisy z Anglie a já prohlašuji, že tyto dopisy nám řekly mnohem víc o tom, co se v hlavním stanu odehrává, než jsme se dozvěděli od hlavního stanu samotného ... Skutečný důvod, proč se mi v mých vlastních taženích dařilo uspět, je, že jsem se vždy zdržoval na místě – vše jsem viděl a vše sám vykonal.*“¹⁵

Tento výrok jasně ukazuje na to, že problémem byli neschopní velící důstojníci. Dalším problémem, na který Wesley upozornil, bylo špatně zorganizované a nepravidelné zásobování. Vojákům chybělo základní vybavení – muškety, oblečení a také potraviny. Muži umírali na podchlazení, nemoci a podvýživu. Dokonce i samotný Wesley vážně onemocněl kvůli přetrvávajícímu chatrnému zdraví, které ho doprovázelo od dětství. Přes

---

¹¹ RES, *Wellington*, s. 55–59.

¹² ELBL, *Wellington*, s. 46–47.

¹³ THOMAS, R. N. W., *Wellington in Low Countries, 1794–1795*. In: *The International History Review*, 11, 1989, 1, s. 19.

¹⁴ ELBL, s. 49.

¹⁵ Tamtéž.

dvě stě mužů jeho batalionu podleho špatným polním jednotkám. Špatné zásobování nutilo britské vojáky rabovat, čímž si zneprátelili místní obyvatelstvo, které pak v několika případech vnímalo Francouze jako osvoboditele. Nakonec bylo nemocnému Wesleyovi umožněno vrátit se zpátky do Irska. Vrchnímu velení došlo, že kampaň v Rakouském Nizozemí se stala absolutním fiaskem.¹⁶ Tvrdá zima ve Flandrech pro něj znamenala neocenitelnou lekci o válce a jejích útrapách. Později sám řekl: „*Naučil jsem se tak ne, co mám dělat, ale co dělat nemám!*“¹⁷

I přes neúspěch britské armády byla pro něj kampaň pozoruhodná z několika důvodů. Zkušenosti z terénu ho naučily, jak by se měl velitel chovat i v nepříznivých situacích, nepodceňovat důležitost pravidelného zásobování atd.¹⁸ Po návratu domů musel žít opět částečně na dluh. Vojenská kariéra ho omrzela, a proto se pokoušel dostat do politiky. Zpočátku se ucházel o post tajemníka pro vojenské záležitosti v rámci vlády nového irského guvernéra lorda Johna Jeffreyse Pratta Camdena, který by mu vynesl značný společenský vzestup. Kvůli velké a vlivné konkurenci se raději stáhl. Následně se ucházel o post zástupce ministra obrany Irska.¹⁹ Tento post měl na starosti administrativu týkající se organizace dělostřeleckých regimentů, správy pevností v Irsku, udržování pořádků v zemi a v případě napadení také její obranu. I přes veškeré úsilí se ukázala tato volba nešťastnou. Po zjištění, že zmíněný post zastával Kittin strýc, který sloužil u královského námořnictva, okamžitě žádost odvolal. Po dvouletém neúspěchu prosadit se v politice, se opět rozhodl vrátit k armádě, jelikož mu nezbývalo mnoho dalších možností. Dostal nabídku od britské vlády vyplout v čele 33. pluku do britských kolonií v Karibiku pod vedením sira Ralpha Abercrombyho, jenž byl Wesleyovým nadřízeným u Boxtelu (v Rakouském Nizozemí).²⁰

Služba v Karibiku však nesla vysoké riziko, protože zde byla vysoká úmrtnost zapříčiněná tropickými chorobami. Zejména pro samotného Arthura Wesleyho, který byl náchylný kvůli svému chatrnému zdraví, to mohla být poslední výprava. I přes velké nebezpečí však tuto nabídku přijal, dokonce o ni sám usiloval. Po několika dnech od vyplutí k západní Indii byla britská flotila donucena vrátit se zpátky do portsmouthského přístavu. Další pokus vyplout do Indie znemožnilo špatné počasí, a proto byla celá

---

¹⁶ RES, *Wellington*, s. 64–66.

¹⁷ ELBL, *Wellington*, s. 50.

¹⁸ THOMAS, R. N. W., *Wellington in Low Countries, 1794–1795*. In: *The International History Review*, 11, 1989, 1, s. 30.

¹⁹ Původním názvem Master-General of Ordnance. Pro tento post však neexistuje český ekvivalent.

²⁰ RES, s. 66–67.

expedice přerušena.²¹ Vzápětí britská vláda zpozorněla kvůli Napoleonovu tažení do Egypta, které mohlo představovat nebezpečí pro britské enklávy na indickém území. Vláda se rozhodla o posílení britských pozic ve východní Indii a tím došlo k převelení Wesleyho a jeho 33. pluku do této oblasti. Později se ukázalo, že právě tato událost patřila k jednomu z klíčových momentů jeho života. Na indickém poloostrově přetrvávalo mnoho lokálních protibritských odpůrců, kteří se snažili zamezit britské rozpínavosti, a proto bylo nutné zabezpečit a ubránit britské enklávy. Tímto se naskytla příležitost pro Wesleyho ukázat své schopnosti a zároveň případná kariéra nabízela cestu ke slušnému bohatství.²²

---

²¹ RES, *Wellington*, s. 68–69.

²² RES, s. 69–70.

3 Wellesley v Indii

Ve zkratce bychom se podívali, jak se zformovala britská Východoindická společnost v Indii. Začala obchodovat od počátku 17. století, kdy založila tři obchodní základny, a to u pobřeží Madrásu, následně v Bombaji a v Kalkatě. Od roku 1750 začala společnost rozvíjet své ambice, aby získala značnou politickou a vojenskou moc na indickém subkontinentu. Na konci 17. století začala snít o roli hegemonu. Nicméně i Francie se zde chtěla prosadit. Načež Britská Východoindická společnost začala budovat malé armády, které působily na každé základně. Rekrutovala také i indické dobrovolníky, kteří byli vycvičeni podle evropského vzoru. Těmto jednotkám se říkalo sepojové. Výhody v rekrutování sepoju spočívaly v tom, že šlo o levné žoldnéře, kteří byli zvyklí na indické podmínky. Jádro armády britské Východoindické společnosti tvořila pěchota s dělostřelectvem. To se postupně vyvíjelo a stalo se nedílnou součástí každé armády.²³

Britské území v Indii se dělilo na tři tzv. prezidia: Bengálsko s přístavem Kalkata na severovýchodě, Madrás na jihu a Bombaj na západě indického subkontinentu. Každé prezidium mělo svou vlastní vládu v čele s guvernérem a samostatnou armádu, přičemž všechna prezidia podléhala generálnímu guvernérovi, který sídlil v Kalkatě. Bombaj patřící mezi nejstarší britské obchodní stanice postupně upadala. Ve stručnosti se zaměříme na státní uskupení, která se tehdy nacházela v Indii. Maráthská konfederace patřila k nejednotnému, volnému uskupení. Značně ji oslabovalo vzájemné válčení mezi sebou. Království Hajdarábád zůstalo pozůstatkem z tehdejší mocné mogulské říše, která postupně začala slábnout během 18. století. Jeho panovník udržoval dobré vztahy s Brity, na rozdíl od Maisúrského království.²⁴ Anglo-maisúrské války se vedly více než čtvrt století. Tyto války otevřely Británii cestu k postupnému dobytí Indického subkontinentu. V průběhu tohoto více než třicetiletého konfliktu vzkvétal vojenský, obchodní a politický systém. Britská kampaň proti Maisúrské říši znamenala začátek promyšlenější a koordinovanější strategie vůči Indii.²⁵ V 90. letech 18. století generální guvernér lord Charles Cornwallis vedl válku s maisúrským sultánem Tipem. Zezačátku lord Cornwallis

---

²³ BRYANT, J. G., *Asymmetric Warfare: The British Experience in Eighteenth-Century India*. In: *The Journal of Military History*, 2,2004, 68, s. 434.

²⁴ RES, *Wellington*, s. 73.

²⁵ BARUA, P. Pradeep, *Maritime Trade, Seapower, and the Anglo-Mysore Wars, 1767–1799*. In: *The Historian*, 1, 2011, 73, s. 22–23.

vedl defenzivní válku, ale poté zahájil ofenzívu, kterou musel ukončit u Seringapatamu.²⁶

V roce 1796 se 33. pluk znovu nalodil a vyplul do přístavu Kalkata, ležící v severovýchodní části Indického poloostrova. Nicméně Arthur Wesley, čerstvě povýšený na plukovníka, prozatím zůstal na Britských ostrovech. V této době se začal u něj projevat perfekcionismus, díky kterému se stal proslulým v budoucnu. Na cestu do Indie se hodlal připravit co nejlépe. Za zbylé peníze nakoupil masivní kufr, který sloužil jako přenosná knihovna, ve které se nacházelo přes čtyřicet knižních titulů. Převážně šlo o knihy zaměřené na historii, jazyky, realie indického kontinentu. Dále se zde nacházely i gramatiky arabštiny, bengálštiny, perštiny a publikace věnující se různým válečným tažením. Na rozdíl od většiny britských důstojníků, kteří si krátili několikaměsíční plavbu do Kalkaty pouze pitím a hazardem, Wesley hodlal strávit čas čtením knih, které se nacházely v jeho příruční knihovně. Ta byla určena nejen na plavbu samotnou, ale i pro celou dobu strávenou mimo domov.²⁷

Do Kalkaty připlul 17. února 1797. V té době Kalkata oplývala nádhernými paláci, rozlehlými zahradami a parky. Poté co vykonal své každodenní povinnosti, navštěvoval bály, zábavy, dostihy a také dámy.²⁸ Kromě návštěv bálů a večírků zavedl striktní pravidla pro svůj 33. pluk, která musel dodržovat každý voják. Šlo hlavně o dodržování hygienických opatření, mezi nimiž vynikal požadavek na mytí nohou dvakrát denně. Tato pravidla sloužila k zachování dobrému zdraví regimentu. K udržení bojeschopnosti pak napomáhala předepsaná povinnost pravidelných střeleckých cvičení a pochodů, které udržovaly vojáky v dobré kondici. Dále zakázal hazard a otázku týkající se milostného života britských vojáků s místními ženami vyřešil takto: „*Vojáci mají zakázáno vodit do kasáren prostitutky, pokud tento zákaz poruší, seržant je povinen prostitutku vyvést a potrestat vojáka, který ji přivedl. Jestli chce muž žít v kasárnách s domorodou ženou a obdrží k tomu povolení kapitána své roty, může zmíněná žena s vojákem v kasárnách zůstat. Kapitán roty by měl však toto povolení udělovat pouze vzorným vojákům.*“²⁹ I přes striktní nařízení se jeden kapitán ze 33. regimentu, pan Amos Norcott dostal kvůli hazardu do velkých dluhů, a proto začal uvažoval o prodeji své kapitánské hodnosti a vystoupení

---

²⁶ Seringapatam bylo hlavním městem sultána Tipúa. Lordu Cornwallisovi se však nepodařilo jej dobýt, a proto musel ukončit svou kampaň.

²⁷ RES, *Wellington*, s. 71–72.

²⁸ ELBL, *Wellington*, s. 55.

²⁹ RES, s. 75.

z armády. Wesley na něj pohlížel jako na vynikající důstojníka, a proto se rozhodl uhradit jeho dluhy, přičemž mu dal slib, že už nikdy nebude sázet.³⁰

V srpnu roku 1797 byl Arthur Wesley vyslán z Madrásu na vojenskou expedici, jejímž cílem se měly stát Filipíny. Nakonec však byla výprava na Filipíny odvolána a v listopadu se Wesley vrátil zpět do Kalkaty. V té době se k němu donesla zpráva, která ho potěšila. Jeho bratr Richard Wesley, druhý hrabě Mornington měl být poslán do Kalkaty jako nový generální guvernér Britské Indie.³¹ Po následném jmenování do funkce Generálního guvernéra se Richard rozhodl změnit rodinné jméno z nynější podoby „Wesley“ na jeho starší, původní verzi „Wellesley“.³² Změna příjmení po nárůstu prestiže nebyla nic neobvyklého. Rozhodli se o spojení sil za účelem získání velkého bohatství, prestiže a posílení britské pozice. Nástrojem pro zisk bohatství a slávy se nepochybně nabízela válka s největším nepřítelem – sultánem Tipúem. Richard chtěl vyhlásit Tipúovi válku co nejdříve, ale Arthur ho varoval, jelikož znal místní poměry mnohem lépe. Proti vyhlášení války se postavil tehdejší guvernér Madrásu lord Edward Clive, hrabě z Powisu.³³ Toho si Arthur nechtěl znepřátelit, jelikož se obával jeho vlivných kontaktů v Londýně, které by mohly odvolat Richarda z funkce generálního guvernéra. Následně se rozhodl opustit Kalkatu a odplout do Madrásu, aby se pokusil přesvědčit lorda Clivea o nezbytnosti války proti Tipúovi.³⁴

Jak již bylo zmíněno, tak maisúrský sultán Tipú, přezdíváný také jako „*Tygr z Maisúru*“ proslul svojí krutostí a nenávisť vůči Britům.³⁵ I přesto však proslul svou nezpochybnitelnou odvahou a také tím, že si vydržoval vlastní smečku skutečných tygrů, kterým předhazoval některé vězně. Nicméně jiné zajatce nechával mučit tzv. „*jettiemi*“, což byla skupina siláků, které nechal vycvičit za tímto účelem.³⁶ Zajímal se o vědu a technologie. Načež tento zájem ho přivedl k vývoji raket, které připomínaly velkou verzi dobře známých ohňostrojů. Malé raketky mohly být nošeny v toulcích na šípky, zatímco jiné byly převáženy na speciálních vozících vybavených nastavitelnými rámy, ze kterých se pak odpalovaly. Rozměrnější rakety dostřelily až 914 metrů, ale nevýhodou těchto raket spočívala v jejich nízké přesnosti. I přesto vyvolávaly značný děs u vojáků, kteří

---

³⁰ MUIR, Rory, *The Path to Victory 1769–1814*. In: Archive [online], [2024-04-20], s. 52. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellington-1-rory-muir-wellington-the-path-to-victory-1769-1814-1-2015-yale-univ/page/51/mode/2up>.

³¹ ELBL, *Wellington*, s. 55–56.

³² Od tohoto momentu v práci bude použita delší varianta příjmení – Wellesley.

³³ Byl synem slavného Roberta Clivea, vítěze od Palásí.

³⁴ RES, *Wellington*, s. 78–79.

³⁵ V literatuře se objevují dvě varianty jeho jména, a to buď Tipú nebo Tippú.

³⁶ RES, s. 79.

s tím přišli poprvé do vztyku. Právě tento typ raket použil proti Britům ve 4. anglo-maisúrské válce.³⁷

V Madrásu se Arthur Wellesley snažil přesvědčit Edwarda Clivea, aby se připojil k válečné straně. Následně o něm napsal: „*Pochybuji, že je tak tupý, jak se zdá, nebo takový, za jakého ho lidé považují.*“³⁸ Nakonec se mu ho podařilo přesvědčit. I přes to se jeden ze Clivových služebníků Josiah Webb nadále vyslovoval proti válce a odůvodnil to nepřipraveností britských vojáků na dlouhodobá tažení. Mezitím se vztahy mezi Richardem a Tipúem rapidně zhoršily, k čemuž zásadním způsobem přispěl i guvernérův varovný dopis.³⁹ Vše nasvědčovalo tomu, že sultán plánoval s pomocí francouzských vojsk, která mu měla přijít na pomoc z Egypta, vyhnat Brity z Indie a následně si rozdělit s Francouzi vládu nad celou zemí. Situace se však pro Tipúu zhoršila, poněvadž britský admirál Horatio Nelson porazil francouzské loďstvo v bitvě u Abúkíru v srpnu roku 1798.⁴⁰

Tudíž jedinou pomoc, kterou Tipú mohl očekávat od Francouzů, představovala jedna rota francouzských vojáků poslaných z ostrova Mauricius. Edward Clive kvůli narůstajícím obavám nakonec vyjádřil souhlas s válkou proti Maisúru. Tudíž generálnímu guvernérovi nic nestálo v cestě a 3. srpna 1799 vydal rozkaz k zahájení tažení na hlavní město Seringapatam.⁴¹ Podařilo se mu také přemluvit nizáma Alího z Hajdarábádu, aby všechny francouzské důstojníky propustil a předal britské armádě. Wellesleyho role v nadcházející válce byla poněkud nejasná. Veškeré detaily vojenských příprav se nacházely v rukou Harveyho Ashtona, podplukovníka 12. pěšího pluku a podplukovníka Barryho Close. Ukázalo se, že Arthurovi způsobovaly potíže i podezíraví úředníci, ale i samotný generál George Harris. Musel se postarat o dostatečný přísun potravin, munice a dalších zásob pro smíšenou britsko-indickou armádu. Během příprav se Arthur Wellesley připojil ke štábu generála George Harrise, načež byl zastíněn již dvěma zmiňovanými podplukovníky Ashtonem a Closem.⁴²

V okamžiku vypuknutí války Britové disponovali přibližně 50 000 vojáky pod Harrisovým velením. Je důležité podotknout, že určitou část tvořily jízdní jednotky nizáma z Hajdarábádu. Wellesley měl na starosti jednotky v prostoru Arnee – Vallore –

---

³⁷ ELBL, *Wellington*, s. 58.

³⁸ ELBL, s. 59.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tato bitva se označuje také jako bitva na Nilu.

⁴¹ RES, *Wellington*, s. 79–80.

⁴² ELBL, s. 60.

Arcot a zahájil pečlivé logistické přípravy.⁴³ Dokázal prosadit, aby armáda získala k dispozici sto tisíc mezků k nesení zásob a také došlo k vzájemnému obchodování mezi Brity a indickými obchodníky. Jeden z britských důstojníků popsal celou situaci takto: „*Trhovci doprovázející Harrisovu armádu by byli schopni zalidnit snad celé město. Následovníků naší armády z řad civilistů bylo tolik, že i za těch nejskromnějších propočtů museli být zastoupeni k vojákům přinejmenším v poměru jedna ku pěti.*“⁴⁴

Díky těmto Wellesleyho opatřením měli britští vojáci dostatek surovin v průběhu celého tažení.⁴⁵ Hlavní armáda pod vedením generála George Harrise se shromáždila u Vallore, sto mil západně od Madrásu a necelých dvě stě mil východně od Seringapatamu. Bombajská armáda vedená generálem Jamesem Stuartem se seřadila necelých sto mil západně od Tipúova hlavního města. Harrisova armáda se dala na pochod 11. února. O tři dny později Richard Wellesley, lord Mornington, obdržel dopis od sultána Tipúa, v němž ho požádal o vyslání velvyslance do Maisúru, aby situaci projednali. Odpověděl na sultánův dopis, jakmile britská armáda překročila hranici Maisúru.⁴⁶ Tipú však očekával stejný postup Britů jako při tažení z roku 1792, a proto zaujal pozici východně od Seringapatamu u Madduru na cestě do Bengalúru, kam vyslal přepadové skupiny, které zdevastovaly venkov a jež spálily vše, co mohlo být nepříteli k užítku.⁴⁷ Jakmile se Tipú dozvěděl o postupu bombajské armády, opustil Maddur a vydal se na západ, aby zaútočil na Stuartovu armádu. Stuartovo předsunuté stanoviště se nacházelo sedm mil západně od Periapattinamu, načež druhý den ho zvědové upozornili na sultánovo blížící se vojsko. Dne 6. února v dopoledních hodinách proběhl první střet, který trval několik hodin. Posléze sultán ustoupil do Seedapore, aby si zajistil zásobovací linii. Armáda pod velením generála George Harrise postupovala velmi pomalu, jelikož cestou musela udělat několik zastávek.⁴⁸ Podstatnou komplikací se stala vysoká úmrtnost dobytku. Arthur Wellesley se hned ujal vyšetřování, po němž zjistil, že se špatně zacházelo s dobytkem. Po vyřešení všech komplikací se vojsko dalo do pohybu.⁴⁹

---

⁴³ ELBL, *Wellington*, s. 60.

⁴⁴ RES, *Wellington*, s. 83.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ *The Fall of Seringapatam*. In: Warfare History Network [online], [2024-03-03]. Dostupné z: <https://warfarehistorynetwork.com/article/the-fall-of-seringapatam/>.

⁴⁷ V odborné terminologii jde o vojenský termín tzv. taktiky spálené země, kterou praktikovali už egyptští a mezopotámští vládci. Nicméně tento termín byl poprvé použit v anglické zprávě z roku 1937 o druhé čínsko-japonské válce a má se zato, že jde o překlad čínského rčení. Více viz *Scorched-earth policy*. In: Britannica [online], [2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/scorched-earth-policy>.

⁴⁸ *The Fall of Seringapatam*. In: Warfare History Network [online], [2024-03-04]. Dostupné z: <https://warfarehistorynetwork.com/article/the-fall-of-seringapatam/>.

⁴⁹ ELBL, s. 61–62.

Dne 14. března se Harrisovy jednotky utábořily na dohled Bengalúru. V obavách, že Britové z tohoto města udělají svou operační základnu, jak to učinili v předchozí válce, nařídil velitel maisúrské kavalérie vypálit město a okolní vesnice. Generál George Harris měl však jiné plány a vydal se do Kaunkanully. Tímto zabránil maisúrským jednotkám přístup k místním nádržím s vodou. Nakonec se po několika změnách definitivně maisúrská armáda utábořila v malé vesnici Mallavelly, která se nacházela třicet mil východně od Seringapatamu.⁵⁰

Dne 27. března 1799 vyrazil k Mallavelly. Dodnes je obtížné zjistit, co se zde přesně odehrálo, jelikož samotná vesnice ve své tehdejší podobě již neexistuje. Harrisovy jednotky postupovaly na sever od cesty a hajdarábádská armáda zamířila směrem k jihu. Obě tyto kolony předcházela kavalérie a pěší přední hlídky. Vzápětí se však britské jednotky stočily na severozápadní okraj Mallavelly a postupovaly tak, že na čele pochovala jedna brigáda následovaná dvěma dalšími. Tento postup si vyžádal zdejší terén a přechod z pochodové kolony do linie. Wellesleyův 33. pěší pluk se nacházel na pravé frontě v blízkosti hlavní cesty. Jakmile vystoupil na hřeben držený sultánovými muži, Wellesley nařídil postupujícím plukům zformovat se do bitevní linie se dvěma hlubokými a dlouhými řadami.⁵¹ Maisúrská pěchota zaútočila poměrně překvapivě na Wellesleyho blízkí se jednotky a zároveň zaměstnávala brigádu generála Davida Bairda. Několik britských salv útočníky brzy zlomilo a donutilo ke zmatenému útěku do bezpečí. Tímto se cesta na Seringapatam znovu otevřela. Do Harrisova štábu dorazila zpráva o úspěchu bombajské armády generála Jamese Stuarta, která porazila u Sidapúru maisúrskou armádu vedenou samotným sultánem Tipúem. Po této drtivé porážce Tipú ustoupil se zbylými vojáky za hradby Seringapatamu.⁵²

3.1 Obléhání Seringapatamu

Dne 28. března 1799 generál Harris pokračoval ve svém postupu na jih, aby mohl překročit širokou řeku Káverí nedaleko od Sirsoli, a pak se stočit na sever, kde hodlal dosáhnout Seringapatamu, a čímž by obelstil sultánovu armádu.⁵³ Hlavní město mělo zhruba 150 000 obyvatel a rozkládalo se na ostrově uprostřed řeky Káverí. Ramena vodního toku mu poskytovala vedle městských hradeb přirozenou obranu. A právě na tuto

---

⁵⁰ *The Fall of Seringapatam*. In: Warfare History Network [online], [2024-03-04]. Dostupné z: <https://warfarehistorynetwork.com/article/the-fall-of-seringapatam/>.

⁵¹ ELBL, *Wellington*, s. 64–65.

⁵² RES, *Wellington*, s. 84.

⁵³ ELBL, s. 65.

výhodnou obrannou polohu sultán spoléhal, ačkoliv koryto řeky na jaře šlo jednoduše přebrodit. Příchod letních monzunů by však znemožnil možnost přebrodění, jelikož by se koryto rozvodnilo a díky tomu se z města stávala nepřístupná vodní pevnost. To znamenalo, že Britové potřebovali dobýt Seringapatam do konce května, kdy zpravidla přicházely první monzunové deště. I přes to, že hradby zahrnovaly několik větších pevnůstek určených pro děla obránců, rozhodně se nejednalo o moderní evropské opevnění hvězdicového, tzv. „Vaubanovského“ typu.⁵⁴

Navzdory tomu, že architektonická struktura Seringapatamu obsahovala některé západní vlivy, nešlo očekávat, že sultánovi francouzští vojenští poradci by jimi byli příliš nadšeni. Evropští inženýři následovali pravidla a poučky velkého pevnostního stavitele Sébastiena de Prestre, markýze de Vaubana. Snažili se většinu zdiva skrýt za mírně se svažující glacis (koliště) tak, že děla útočníků měla problém je zasáhnout.⁵⁵ Některá pevnostní děla byla upevněna na vysokých postech, která vyčnívala z přední části hlavní linie stěny.⁵⁶ Dne 5. dubna 1799 Britové doprovázeni spojeneckými Indý, dokončili svůj pochod, který trval 31 dní, v jehož průběhu překonali 153 až 155 mil (244 až 248 kilometrů). Armáda generála Harrise nebyla příliš početná, a proto nešlo obklíčit sultánovo sídlo a zahájit obléhání. Naplánoval průlom do pevnosti vedený z jihozápadní strany. Během těchto dní napsal Arthur Wellesley optimistický dopis generálnímu guvernérovi, v němž uvedl: „*Nacházíme se zde nyní se silnou, zdravou a statečnou armádou, se spoustou zásob, děl atd., a staneme se pány tohoto místa, nežli uplyne mnoho času.*“ Poté však dodal, že únava, horko a špatná voda mu způsobily střevní těžkosti: „*Ty mě však nikterak neomezují, ale pouze značně sužují.*“⁵⁷ Nejjednodušší řešení, jak dobýt Seringapatam, spočívalo v soustředěné palbě všech britských obléhacích děl na jediné místo městských hradeb a zároveň odstřelovat západní stranu města z jižní břehu Káverí, zatímco Stuartova armáda by pálila do stejného prostoru ze severního břehu řeky. Po úspěšném prolomení městské hradby by pak vojáci vzali město okamžitou ztečí. S kopáním obléhacích dělostřeleckých baterií ale museli počkat na příchod Stuartovy bombajské armády, která měla dorazit v nejbližších dnech.⁵⁸

---

⁵⁴ RES, *Wellington*, s. 84–85.

⁵⁵ Glacis neboli koliště je zemní val, který se pozvolna svažoval od hrany kryté cesty až na úroveň okolního terénu (směrem do předpolí pevnosti). Šířka glacis dosahovala několika desítek metrů. Val zastíral výhled na pevnostní objekty (na jejich armování) a tvořil předpraseň pro střelce umístěné na banketu kryté cesty. Více viz *Glacis*. In: *Válka* [online], [2024-03-07]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/Glacis-t33366>.

⁵⁶ ELBL, *Wellington*, s. 66.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ RES, s. 85.

Do té doby však muselo být zlikvidováno poslední Tipúovo obranné postavení, které se nacházelo ve vesničce Sultanpettah jihovýchodně od města. Vesnici tvořilo několik roztroušených domků a zároveň vesnice byla součástí malého lesa přezdívaného Sultanpettah Tope. Les představoval ideální krytí proti případnému útoku. Wellesley dostal za úkol dobýt lesík s vesnicí.⁵⁹ Rozhodl se nasadit svůj 33. pěší pluk, přičemž se k němu měli přidat dva madráské pluky a 12. pěší pluk vedený podplukovníkem Shawem. Mírně na jih od trasy útoku na Seringapatam se tyčil akvadukt, nebo spíše vodní příkop, který mohl znamenat jistý problém pro hlavní útok. Wellesley považoval za nezbytné akvadukt zničit, nebo zlikvidovat veškeré jednotky, které ho bránily.⁶⁰

Ve večerních hodinách obdržel rozkaz k útoku. Během postupu k lesu pocíťoval nervozitu, jelikož udržet muže ve tmě pohromadě představovalo velmi náročný úkol než za bílého dne. Následně nařídil svým vojákům nenabíjet muškety, aby je při nočním útoku neprozradil náhodný výstřel. Bylo jen otázkou času, než jejich pochod Tipúovi vojáci stejně zaslechnou. Britové úspěšně překonali zavlažovací kanál, ale jakmile se ocitli na druhé straně, zasypala je k jejich nepříjemnému překvapení prudká salva z maisúrských mušket vycházející z lesíka a čelních domů vesnice. Postupně narůstal čím dál tím větší zmatek kvůli intenzivní nepřátelské palbě. Několik rot se na Wellesleyův rozkaz vrhlo odhodlaně do lesa, kde svedli krvavý boj muže proti muži na bajonety. Samotnému Wellesleymu došlo, že v lese uprostřed noci nemohl získat kontrolu nad svými oddíly. Do toho indické útočné rakety, připomínající spíše ohňostroje, dopadaly v blízkosti britských vojáků. I přes to, že rakety neměly ničivý efekt, negativně ovlivnily psychiku útočníků. Po neúspěšném noční útoku se Wellesley vrátil do Harrisova velitelského stanu a oznámil generálovi že: „*bohužel Sultanpettah Tope nedobyli.*“ Během nočního útoku byl Wellesley zasažen střelou do kolena, ale naštěstí se jednalo jen o odraženou kulku a vyvázl tak jen s lehkou pohmožděninou.⁶¹

Následujícího dne plukovník Wellesley se skotskou brigádou, dvěma prapory sepojů a čtyřmi děly znovu zaútočil na Sultanpettah Tope. Britské oddíly se rozdělily, aby nepřítele vzaly do kleští, což způsobilo zmatek v maisúrských řadách. Zároveň plukovník Robert Shaw vyčistil akvadukt od nepřátel, zatímco další oddíl vedený plukovníkem Williamem Wallaceem zajistil akvadukt po Shawově levici, což způsobilo, že se maisúrské jednotky stáhly ze svých předních pozic. Tipúova kavalérie se stáhla a vydala se po silnici

---

⁵⁹ RES, *Wellington*, s. 85.

⁶⁰ ELBL, *Wellington*, s. 67.

⁶¹ RES, s. 86–87.

do Periapatamu. 9. dubna generál Harris obdržel dopis od sultána Tipúa, ve kterém napsal: „*Pevně jsem se držel smluv. Jaký má tedy význam postup britských armád?*“⁶² Generál Harris mu sdělil, že v souladu s podmínkami, které generální guvernér Richard Wellesley nabídl v posledním dopisu, bude cenou za mír polovina jeho království, čtyři jeho synové jako rukojmí a vysoké odškodnění.⁶³

Po úspěšném obsazení vesnice Sultanpettah Tope si Wellesley uvědomil, kam až mohla vést ztráta kontroly nad jednotkami, tak jak se stalo při nočním útoku, z čehož vyplynula jeho téměř až patologická potřeba setrvat v kontaktu se svými vojáky. Z tohoto boje si odnesl velmi důležitou zkušenost: „*Rozhodl jsem se nikdy neútočit v noci na nepřítele, jenž je připraven v silné pozici a jehož postavení nebylo prozkoumáno za denního světla.*“⁶⁴ Dne 14. dubna se bombajská armáda vedená generálem Charlesem Stuartem připojila k hlavní armádě. Stuartovy síly se utábořily severně od Káverí a severozápadně od Seringapatamu. Po setmění 17. dubna madráské a bombajské jednotky zahájily přípravné útoky, zajistily rameno malé Káverí a zmocnily se zničené vesnice Agrarum. V ranních hodinách 21. dubna přesunuly madráské jednotky dělostřeleckou baterii mezi Malou Káverí a Jižní Káverí.⁶⁵ Dne 26. dubna v ranních hodinách byla bombajská armáda napadena maisúrskými jednotkami, kterým se nepodařilo obsadit severní břeh řeky Káverí. Britové postupně rozmístili další dělostřelecké baterie, které začali intenzivně bombardovat město. Do 1. května britští vojáci umístili zbylé baterie.⁶⁶ Dostatečný průlom v hradbách se dělostřelcům podařilo vytvořit již 3. května, načež dalšího dne došlo ke generálnímu útoku na město. Generál Harris naplánoval celou akci a dal rozkaz dvěma britským brigádám zaútočit na sultánovo hlavní město. První brigáda zaútočila ze Stuartova ležení od severu a druhá z Harrisova od jihu. Před prolomenými západními hradbami se měly obě brigády spojit v jednotlivou masu vojáků a s nasazenými bajonety zaútočit na maisúrské obránce. Obrana Tipúových jednotek se v průlomu pod velkým britským tlakem zhroutila a britští vojáci vtrhli do města. Sultán Tipú se účastnil obrany města v oblasti „vodní brány“ na severní straně městského opevnění, kde byl během boje zasažen kulkou do spánku a následně zemřel. Arthur

---

⁶² *The Fall of Seringapatam*. In: Warfare History Network [online], [2024-03-14]. Dostupné z: <https://warfarehistorynetwork.com/article/the-fall-of-seringapatam/>.

⁶³ *The Fall of Seringapatam*. In: Warfare History Network [online], [2024-03-14]. Dostupné z: <https://warfarehistorynetwork.com/article/the-fall-of-seringapatam/>.

⁶⁴ ELBL, *Wellington*, s. 68.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ *The Fall of Seringapatam*, In: Warfare History Network [online], [2024-03-15]. Dostupné z: <https://warfarehistorynetwork.com/article/the-fall-of-seringapatam/>.

Wellesley se zapojil do bitvy jako velitel třetí záložní brigády v okamžiku, kdy již bylo o výsledku rozhodnuto.⁶⁷

Po úspěšném obsazení Seringapatamu se Wellesley se svým 33. plukem odebral do tábora. Útočníci postrádali 389 zabitých a zraněných mužů, zatímco počet mrtvých obránců a obyvatel Seringapatamu narostl na osm až devět tisíc. Následujícího dne Wellesley obdržel rozkaz od generála Harrise k převzetí vrchního velení nad dobytou pevností a ihned učinil opatření vedoucí k zamezení loupežím a dalším násilnostem.⁶⁸

Ochránit místní obyvatelstvo, jež mělo v budoucnu přejít pod britskou nadvládu, se stalo Wellesleyho prioritou. Toho dosáhl až popravou čtyř britských vojáků, kteří sloužili jako exemplární příklad případným ostatním násilníkům. Díky tomuto úspěšnému zásahu generál Harris usoudil, že právě Wellesley si zasloužil zastávat funkci guvernéra Seringapatamu. Nicméně velitel vítězného útoku generál David Baird nebyl z tohoto rozhodnutí spokojený. Dokonce označil Wellesleyho za „*protekčního spratka*“ a „*bratříčka generálního guvernéra*“. Obecně lze říci, že se na tuto pozici hodil více než generál David Baird kvůli několika faktorům. Za prvé uměl základy zdejších indických nářečí. K Indům se choval vždy s úctou a očividně byl mezi nimi velmi populární. Zaručoval jim rovnoprávné jednání, což se o mnoha Britech rozhodně říci nedalo. Obyvatelé Seringapatamu ho navíc považovali za velmi čestného muže, který zastavil britské vojáky při rabování jejich majetku a znásilňování jejich žen. Sám se k tomu vyjádřil po několika letech při rozhovoru s přítelem Johnem Crookerem: „*Na pozici guvernéra (Seringapatamu) bylo tehdy kromě mě a Bairda i mnoho jiných kandidátů. Myslím si ale, že jsem byl pro tuto pozici tou správnou volbou... Baird byl jako důstojník odvážný jako lev, ale byl velice tvrdohlavý, vznětlivý a trpěl silnými předsudky vůči místním obyvatelům, což by jej v úloze budoucího guvernéra značně diskvalifikovalo.*“⁶⁹

Celkový zisk z kořisti po dobytí Seringapatamu dosahoval v přepočtu přes jeden milion liber, z čehož osobní Wellesleyův podíl činil pouhých čtyři tisíce liber. Jeho bratr Richard Wellesley získal jakožto organizátor celé operace šlechtický titul markýze, ale pouze v Irsku.⁷⁰ Během úřadování ve funkci guvernéra Seringapatamu Wellesley musel řešit mnoho záležitostí, které se týkaly náboženských neshod, vojenského zabezpečení Seringapatamu, řešení konfliktů atd. Počátkem února se začaly šířit zprávy o sérii povstání na severu Maisúru. Zezačátku si Wellesley myslel, že v tom měla prsty

---

⁶⁷ RES, *Wellington*, s. 89–90.

⁶⁸ ELBL, *Wellington*, s. 70–71.

⁶⁹ RES, s. 91–92.

⁷⁰ Tamtéž, s. 92.

Maráthská říše. Rychle se ukázalo, že se mýlil. V čele tohoto povstání stál jistý bandita jménem Dhoondiah Vagh. Nejspíše byl vězněn sultánem Tipúem a před dobytím Seringapatamu utekl z vězení. Po svém útěku začal koordinovat povstání proti britské nadvládě a později začal představovat významnou hrozbu pro britskou nadřazenost v regionu.⁷¹

Po útěku se Dhondiahovi Vaghovi podařilo zrekrutovat zbylé sultánovy jednotky a bandity, kteří byli ochotni se postavit proti nové britské nadvládě Maisúru. Sám sebe dokonce nazval „*Vládce dvou světů*“. Arthur Wellesley obdržel rozkaz od madráského guvernéra, aby dopadl a zlikvidoval Dhoondiaha. Počátkem června roku 1800 Wellesley shromáždil sedm pluků pěchoty (cca 5000 mužů) a pět jízdních regimentů (cca 1300 jezdců). V letních měsících Wellesley intenzivně pronásledoval Dhoondiaha po celém Maisúru. V červenci se mu podařilo rozpráší část jeho armády. Ten se zbytkem své armády utekl a znovu se mu podařilo naverbovat nové vojsko s počtem (přibližně 6000 mužů). V té době Arthur Wellesley měl pouze k dispozici jen pouhé čtyři pluky jízdy. Nicméně znovu vybudovaná armáda se nemohla měřit britské vycvičené armádě, což znamenalo definitivní porážku Dhoondiahovy armády.⁷² Ten byl nakonec zabit v boji, jeho tělo objevili později toho dne. Britové ztratili jen jednoho muže z 25. dragounského jízdního pluku. Povstalci zranili jen několik britských vojáků. Po smrti Dhoondiaha obnovili svoji vojenskou a politickou autoritu v Maisúru. Navzdory několikaměsíčního pronásledování napříč maisúřským územím Arthur Wellesley dovedl svoji kampaň do vítězného konce. To by však nedokázal bez pravidelných zásob jídla, léků a dalšího vybavení, které mu poskytli místní náčelníci.⁷³

Po návratu do Seringapatamu Wellesley zahájil opravu hradeb a města, které byly poničené z obléhání. Do toho musel řešit další problémy, v podobě korupce a krádeží britských důstojníků, které musel odsoudit před válečným soudem. Tito důstojníci často kradli z armádních skladů, aby si vydělali prodejem zboží na černém trhu. Během těchto procesů si Wellesley vybudoval svou pověst díky své neúplatnosti a poctivosti. Navzdory tomu se ho pokoušeli podplatit Indové, kteří od něj požadovali vyzrazení důvěrných informací o jednání s ostatními maráthskými rádči. Jeho prestiž a úspěch postupně stoupaly, ale přece jenom stále toužil po vrchním velení v rámci „vlastní vojenské

---

⁷¹ DAVIES, J. Huw, *Wellington's First Command: The Political and Military Campaign Against Dhoondiah Vagh, February–September 1800*. In: *Modern Asian Studies*, 5, 2010, 44, s. 1082–1084.

⁷² RES, *Wellington*, s. 93–94.

⁷³ DAVIES, J. Huw, *Wellington's First Command: The Political and Military Campaign Against Dhoondiah Vagh, February–September 1800*. In: *Modern Asia Studies*, 5, 2010, 44, s. 1112–1113.

kampaně“. S pomocí jeho bratra Richarda měl vést tažení proti francouzskému ostrovu Mauritiu. Nakonec se rozhodlo, že prioritou se mělo stát vyhnání zbytku francouzských vojsk z Egypta.⁷⁴

Kvůli hodnosti plukovníka byl Richard Wellesley nucen nahradit Arthura Wellesleyho generálmajorem Bairdem, protože velitelem se musela stát vyšší hodnost než plukovník. V době, kdy britská výprava vyplula do Egypta, zůstal v Bombaji kvůli zdravotním potížím. Nejprve trpěl horečkou, následovanou atakem „malabarského svědění“, které ho přinutilo podstoupit několik léčebných lázní.⁷⁵ Po zlepšení zdravotního stavu se vrátil zpátky do Maisúru, kde se opět věnoval administrativním záležitostem. Jeden z kapitánů George Elers si všiml určité změny v jeho chování. Je pravděpodobné, že ho ta nemoc mohla svým způsobem ovlivnit.⁷⁶

Mezitím Francouzi porazili Rakušany v bitvách u Marenga a Hohenlindenu. V únoru 1801 Rakušané uzavřeli mír s Francouzi v Lunéville, což znamenalo, že Velká Británie zůstala sama proti Francii. Vzápětí Velká Británie také podepsala mír v Amiens 25. března 1802. Kvůli uzavření míru rezignoval z postu britského ministerského předsedy William Pitt mladší, který prosazoval pokračování války proti Francii. Ve funkci předsedy vlády ho nahradil sir Henry Addington, který dojednával mír s Francouzi. K této situaci se vyjádřil i samotný Arthur Wellesley takto: „*Jelikož pan Pitt není nadále v úřadu, obávám se, že naše země se nyní ubírá špatným směrem. Je možné, že by jakékoli nové politické uskupení, které může vzejít z pozůstatku jeho kabinetu, mělo dostatek sil a schopností k tomu, aby udrželo na uzdě rozpolcenou politickou scénu v Anglii a zároveň dokázalo efektivně pokračovat ve válce s Francií, které by se jednoznačně pokračovat mělo. Kvůli tomu všemu nás tak v tuto chvíli může zničit po devíti letech bojů naše vlastní hloupost.*“⁷⁷

3.2 Konflikt s Maráthskou říší

I přes to že v Evropě panoval mír, tak britské Východoindické společnosti hrozilo další nebezpečí, tentokrát od Maráthské konfederace, která se stala jejím hlavním rivalem

---

⁷⁴ RES, Daniel, *Vojenská kariéra vévody z Wellingtonu očima příslušníků britské armády a vybraných příslušníků britské společnosti (1808–1815)*, Bakalářská práce [online], [2024-03-18]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/95496/130223427.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

⁷⁵ Malabarské svědění neboli Trichofytóza je kožní infekce, která infikuje kůži, nehty a vlasy u lidí i zvířat. Více viz *Trichophyton*. In: Britannica [online], [2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/science/Trichophyton>.

⁷⁶ ELBL, *Wellington*, s. 76–77.

⁷⁷ RES, *Wellington*, s. 99–100.

na celém indickém subkontinentu. Ovládala velkou většinu centrální Indie, ohraničenou řekou Gangou na severu a Hajdarábádem na jihu, od Arabského moře až k Bengálskému zálivu. V roce 1800 se Maráthská říše roztržila na několik nezávislých celků s nezávislými vládci.⁷⁸ Mezi maráthskými rádži vypukla občanská revoluce, ze které vzešla vítězně koalice protibritsky naladěných rádžů. Konkrétně se jednalo o spojenecký svazek rádžů Maharaje z Gwalioru, Bohnsleho z Beraru a Daulata Scindiaha, přičemž poslední z uvedených rádžů měl největší vliv a armádu.⁷⁹ Tito rádžové se rozhodli sesadit z funkce probritského maráthského péšvu Badžího Ráa II. Úřad péšvy představoval pozici maráthského ministerského předsedy a skutečného vládce konfederace, protože král Maráthů byl jen pouhou bezmocnou loutkou.⁸⁰

Toto rozštěpení maráthské říše nabídlo Britům příležitost k expanzi. Po dobytí hlavního města Puné Badží Ráo II. utekl do horské pevnosti v Západním Ghátu. Několik měsíců před dobytím uzavřel Basaínskou smlouvu s britskou Východoindickou společností. Smlouva z Basaínu zavazovala Brity vojensky pomoci rádžovi v případě nouze a následně byl chráněn britskými vojáky.⁸¹ Smlouva z Basaínu se stala významným mezníkem v historii britského panství v Indii. Díky ní se stala britská Východoindická společnost rozhodující politickou silou v Indii. Ostatní rádžové vnímali smlouvu jako zradu a zaprodání konfederace britským zájmům. Zapomněli na své vzájemné rozpory a sváry a sjednotili se, což jim umožnilo postavit značně početné vojsko, kterému veleli i bývalí důstojníci francouzského námořnictva a různí evropští dobrodruhové.⁸²

Po uzavření smlouvy z Basaínu Britové měli tři cíle. Prvním bylo zajistit a obsadit dobyté město Púne, které okupoval jeden z maráthských velitelů – Jaswant Holkar. Ten se také podílel na úspěšném vyhnání péšvy Badží Ráa II a zároveň mu pomoci znovuzískat ztracený trůn a následně nabídnout maráthským náčelníkům pozici v aliančním systému, do kterého péšva vstoupil při podpisu Basaínské smlouvy. Z těchto tří cílů mohly být dva zajištěny mírovou cestou. Navzdory několika britským snahám předejít válce, Rao Šindé a Raghuji Bhonsla odmítli podepsat jakoukoliv smlouvu s Brity.⁸³ Začátkem května roku 1803 se úspěšně podařilo Britům obsadit město Púne, čímž splnili svůj slib, který dali

---

⁷⁸ ELBL, *Wellington*, s. 78.

⁷⁹ Rádža se dá označit v češtině jako indický král, princ nebo i náčelník.

⁸⁰ RES, *Wellington*, s. 100.

⁸¹ BENNELL, A. S., *Arthur Wellesley as Political Agent: 1803*. In: *The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, 1987, 2, s. 274.

⁸² ELBL, s. 79.

⁸³ BENNELL, A. S., *The Anglo-Maratha War of 1803-5*. In: *Journal of the Society for Army Historical Research*, 63, 1985, 255, s. 144–145.

pešvovi. Samotného útoku na město se ujal nikdo jiný než Arthur Wellesley. V té době byl povýšen na generálmajora, což mu umožnilo vést vlastní tažení. Do příprav se pustil začátkem roku 1803.

Založil základny s proviantem, municí a transportními prostředky. Vojáci museli každodenně cvičit, a dokonce vyslal i loajální domorodé obyvatelstvo, aby navázalo kontakty s méně významnými rádči, od kterých nakupovali zásoby. Začátkem února Wellesley dokončil veškeré přípravy a přesunul se ze Seringapatamu ke svému polnímu štábu. Armáda vyrazila začátkem března a čítala kolem 15 000 mužů britské Východoindické společnosti včetně hajdarábábských jednotek plukovníka Jamese Stevensona. Jeden z důstojníků si do svého deníku poznamenal: *„Pochod na sever. Budiček každé ráno o půl páté. Zvuk vytloukaných stanových kolíků. Důstojníci opouštějí stany, které jsou záhy sbaleny. Shromáždí se kolem vozu ubytovatele a popijí bylinkový čaj. Před generálským stanem stojí dlouhý stůl na křížem položených nohách. Generál usedá společně s důstojníky k snídani. Horko toho roku již začala a vedro sálá od samého rána. V půl sedmé usedají důstojníci na koně a vojsko s trénem i děly se vydává kupředu. Nižší důstojníci se baví lovem divokých prasat a koček. Mnoho a mnoho hodin kráčí vojsko sluncem sežehnutou rovinou. V poledne, nebo dříve, pokud je žár nesnesitelný, je nařizována přestávka. Generál dohlíží na rozdělování přidělů určených vojákům. On sám spolu s důstojníky bude obědovat skopové, pečení, nebo řízky, nebo ostře kořeněné pokrmy s rýží. Po jídle následuje odpočinek, při němž obvykle několik důstojníků hovoří s generálem a ostatní se jdou prospat. Večer se důstojníci holí, oblékají do parádních uniforem a usedají k večěři v generálově stanu. Rozmlouvají o pochodu toho dne, o politice, vzpomínají na dřívější bitvy. V deset hodin se vojenská rada usnáší o trase pochodu na příští den a rozchází se. Generál se ukládá ke spánku na polním lůžku, jemuž zůstane věrný i později, zahrnut přepychem v Londýně.“⁸⁴*

Na začátku dubna 1803 dorazily zprávy o odchodu Holkarovy armády z města Púne. Jakmile se Wellesley dozvěděl o odchodu Holkarovy armády na sever, začal se obávat, aby veškeré tažení nepřišlo vniveč. Nicméně Amrut Rao s několika maráthskými vojáky zůstali ve městě o několik dní déle a celé ho vydrancovali. Před příchodem Wellesleyovy armády Amrut Rao uprchl z města, přičemž dostal rozkaz, aby město před příchodem

---

⁸⁴ ELBL, *Wellington*, s. 79–80.

Britů zapálil. Wellesley dorazil do Púny 20. dubna a poté se město navrátilo do rukou pešvy Badží Ráa II.⁸⁵

V průběhu května vpadl do Hajdarábádu Ráo Holkar kvůli tomu, že mu nizám Alí z Hajdarábádu dlužil peníze. Jenomže nizám byl velmi nemocný, což generála Stuarda přimělo k vyslání jednotek do Hajdarábádu, protože se obával vypuknutí nepokojů. Richard Wellesley se pokusil vyjednávat s maráthskými náčelníky. Dokonce vyslal podplukovníka Johna Collinse do Šindého tábora, aby projednali jeho protesty, a navrhl obrannou alianci. Mezitím však Šindé uzavřel vojenské spojení s rádžou z Beráru, které mělo přimět další maráthské vůdce k protibritské akci. Během projednávání podmínek s Šindém však dorazil s celou armádou Bhonsla z Nagpúru. Na severu řeky Púny se tak formovalo vojsko pětikrát početnější než Wellesleyova armáda.⁸⁶

Maráthský způsob boje vycházel z bojů, během kterých regionální válečníci soupeřili o nadvládu, vojenskou výhodu ztělesněnou v nové taktice a strategii po několik století. Někteří historici usoudili, že Maráthové byli pozadu oproti pěchotnímu evropskému způsobu válčení v 18. století. Nicméně Evropané, kteří dorazili do Indie na konci 18. století, neměli žádné porozumění pro maráthskou pěchotní tradici, která byla zmodernizována spolu s dělostřelectvem v 17. století a zdokonalena díky Badží Ráovi I. Samotný Arthur Wellesley jako mnozí jiní věřili, že tradiční maráthská armáda se skládala převážně z Pindarijů.⁸⁷ Dále se skládala z již zmíněné modernizované pěchoty a dělostřelectva.⁸⁸

3.3 Bitva u Assaye

V červnu roku 1803 převzal Arthur Wellesley kontrolu nad vojenskými a politickými záležitostmi britské Východoindické společnosti a požadoval po Šindém, aby jasně sdělil své záměry a své síly odvolal. Po poměrně dlouhém jednání podplukovník John Collins 3. srpna hlásil Wellesleyovi, že Šindé odmítl odpovědět a své jednotky nestáhl. Načež ihned reagoval vyhlášením války Šindému a rádžovi z Beráru s tím „*aby byly zabezpečeny zájmy britské vlády a jejich spojenců*“. Východoindická společnost

---

⁸⁵ MUIR, Rory, *Wellington: The Path to Victory 1769–1815*. In: Archive [online], [2024-04-20], s 123–125. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellington-1-rory-muir-wellington-the-path-to-victory-1769-1814-1-2015-yale-univ/page/123/mode/2up>; ELBL, *Wellington*, s. 80–81.

⁸⁶ ELBL, s. 81–82.

⁸⁷ Pindari horse neboli Pindariové byli nepravdělnou jízdní jednotkou napojenou na muslimskou armádu v Indii. Pomáhali Maráthům se vpády na Mogulskou říši v 17. a 18. století. Více viz *Pindari*. In: Britannica [online], [2024-04-02]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Pindari>.

⁸⁸ COOPER, S. G. Randolph, *Wellington and the Marathas in 1803*. In: *The International History Review*, 1, 1989, 11, s. 32–33.

měla v úmyslu napadnout dvě hlavní uskupení Maráthů ze severu a z jihu. Operace na severu byly svěřeny generálporučíkovi Gerardovi Lakeovi, který měl proniknout na nepřátelské území z Cawnpore, dnešního města Kánpuru, aby čelil hlavní Šindého armádě pod velením francouzského žoldáka Pierra Perrona. Druhé britské uskupení pod Wellesleyovým velením mělo konfrontovat armádu Šindého a rádži z Béraru v Dekanu. Šindého armáda disponovala 80 až 90 kusy polních děl a několika těžkými zbraněmi. Neregulární jednotky zahrnovaly 10 000 – 20 000 mužů pěchoty a 30 000 – 60 000 jezdců.⁸⁹

Dne 8. srpna Wellesley vyrazil s 13 000 muži přímo na sever k Ahmednugguru, Šindého opevněnému městu a nejbližší maráthské pevnosti. Většinu jeho sil tvořily jednotky britské Východoindické společnosti z Maisúru: pět pěších pluků madráské domorodé pěchoty a tři eskadrony madráského jezdeckva. Ještě téhož dne dorazila Wellesleyova armáda k pevnosti a ihned rozkázal zaútočit na pevnost, neboť se chtěl vyhnout časově náročnému obléhání. V pevnosti se nacházela malá posádka pod vedením francouzských důstojníků a několik tisíc arabských žoldnéřů. Útok na pevnost vedl 78. horalský pěší pluk a do dvaceti minut město padlo. Jeden z pěšvových důstojníků popsal pád města následujícím způsobem: *„Britové jsou zvláštní lidé a jejich generál je skvělý muž. Přišli sem ráno, podívali se na zdi města, překonali je, pobili posádku a vrátili se na snídani! Co jim může odolat?“*⁹⁰

Po zbytek srpna Wellesley a plukovník James Stevenson pronásledovali především maráthskou kavalerii, která ohrožovala jih Hajdarábádu. Pevnost Ahmednuggur se stala klíčovou logistickou základnou a oporou pro budoucí britské operace. Poté Wellesley zamířil na sever k nizámskému městu Aurangábád. Postupně se zmocňoval dalších nepřátelských pozic a následně vytvořil podél řeky Gódávarí síť střežených mostů a převozů, aby zabezpečil svoji komunikační a zásobovací linii. Nicméně Maráthové strategicky vtahovali Brity do nitra svého rozlehlého území. O několik týdnů později obdržel Wellesley nadějnou zprávu od zvědů, kteří spatřili část hlavní maráthské armády u města Borkardanu. Načež se rozhodl rozdělit vojsko na dvě poloviny, aby urychlil svůj postup náročným kopcovitým terénem.⁹¹ O dva dny později se Wellesley dostal na nížinu a spatřil velkou maráthskou armádu shromážděnou proti němu podél protějšího břehu řeky. Na pravé straně a uprostřed se rozpínala dvanácti tisícová

---

⁸⁹ ELBL, B. Pavel, *Wellington: britský buldok s tváří gentlemana*, Třebíč 2018, s. 82–84.

⁹⁰ ELBL, s. 84.

⁹¹ RES, *Wellington*, s. 102; ELBL, s.85.

armáda, jimž velel rádža z Berahu. Rádžova pozice byla silná – nejen že měl Wellesley před sebou řeku, ale mezi Kaitnou a hřebenem se nacházela skalnatá rokle. Došlo mu, že čelil velké početné převaze, protože poté co rozdělil své síly, tak se nemohl spojit se svou druhou kolonou dříve než následující den.⁹²

Wellesley se nezalekl početní převahy, a vydal rozkaz k útoku. Maráthské armádě velel najatý německý voják Anthony Pohlmann. Britským jednotkám se podařilo překročit severní břeh Kaitny bez problémů. Ihned poté nařídil šesti batalionům, aby se zformovaly do dvou linií, zatímco jeho kavalérie se zformovala za pěchotou. Maisúrská kavalérie dostala rozkaz zůstat jižně od Kaitny, aby hlídala maráthskou kavalérii. Anthony Pohlmann však ihned rozpoznal Wellesleyho úmysly a provedl obrat jeho pěchoty a dělostřelectva o 90 stupňů. Tento obrat byl rychlejší a efektivnější, než Wellesley předpokládal a okamžitě zareagoval.⁹³ Po přebrodění na Brity začalo pálit nepřátelské dělostřelectvo, které napáchalo velké škody. Wellesley proto neotálel a vyrazil do útoku se středem a levým křídlem britské linie. Pravému křídlu velel plukovník William Orrock, který dostal rozkaz od Wellesleyho, aby se vyhnul vesnici Assaye. Jeho útočící jednotky se dostaly na dostřel ničivých kartáčových střel maráthských dělostřelců, které způsobily velké ztráty a britská linie tak zakolísala v postupu. Někteří sepojové z madráských pluků se dali na útěk. V tento moment zasáhl Wellesley a pokusil se sešikovat svůj střed s levým křídlem a osobně je vedl proti kartáčovým střelám. Naštěstí se Britům podařilo zničit maráthská děla a jejich útok pokračoval na maráthskou pěchotu. Nejodhodlaněji si vedli proti maráthské pěchotě skotští horalé 78. pluku, kteří se přehnali přes Pohlmannovu pěchotu. Přeživší z jeho pěchoty se dali na útěk do bezpečí.⁹⁴

Mezitím však důstojníci z madráských praporů ztratili kontrolu nad svými jednotkami, povzbuzeni svým úspěchem, zašly příliš daleko, a tudíž hrozil útok maráthské kavalérie, ale 78. pěší pluk se sešikoval a zůstal na místě, aby mohl čelit jízdě útoku. V severní části bojiště však zavládl zmatek, poněvadž plukovník William Orrock popletl rozkazy a pokračoval přímo na Assaye. Major Samuel Swinton obdržel rozkaz, aby podpořil plukovníka Orrocka a vyrazil hned za ním. To však vytvořilo velkou

---

⁹² URBAN, Mark, *Generálové: Deset britských velitelů, kteří ovlivnili svět*, Praha 2011, s. 143.

⁹³ AZMI, Shabeena, *The Battle of Assaye*. In: University of Lucknow [online], [2024-04-04]. Dostupné z: https://www.lkouniv.ac.in/site/writereaddata/siteContent/202004051341563746Shabeena_Azmi_Def_Battle_of_Assaye.pdf; RES, *Wellington*, s. 104.

⁹⁴ RES, s. 106–107.

mezeru ve středu britské linie.⁹⁵ Vojáci pochodovali vstříc silné palbě nepřátelské pěchoty a děl, vedené z okolí vesnice a maráthského levého křídla. Pohlmannova pěchota a jezdecko napadlo útočící Orrockovi muže a situace se nevyvíjela dobře pro 74. horalský pěší pluk, kteří vzdorovali nepříteli ve čtvercové formaci. Načež se generál britské kavalérie Patrick Maxwell, velitel 19. lehkého dragounského pluku, rozhodl pomoci ohroženému pluku a zaútočil na maráthskou pěchotu i dělostřelectvo.⁹⁶

Na druhé straně bojiště Wellesley ukončil pronásledování prchající Pohlmannovy pěchoty a zaútočil na zbylé dělostřelce v oblasti vesnice Assaye. Při tomto útoku byl zabit pod Wellesleyem již druhý kůň, což zapříčinilo, že se dostal několikrát do bezprostředního ohrožení života. Veškerá maráthská dělostřelecká postavení byla definitivně dobytá včetně Assaye. Pohlmann se po tomto neúspěchu pokusil zorganizovat zbytky prchající pěchoty a kavalérie k poslednímu odporu, ale tuto snahu přerušil pohotový generál Maxwell, kterého v tomto závěrečném útoku zastřelili.⁹⁷ Plukovník Stevenson dorazil na bojiště pozdě, ale dostal rozkaz, aby pronásledoval poražené maráthské jednotky. V listopadu téhož roku byl dojednán mír, ale definitivním koncem se stala až 3. anglo-maráthská válka, která skončila v roce 1818 porážkou maráthské konfederace, čímž si Britové zajistili postavení i ve střední Indii. Richard Wellesley byl zprávou o vítězství u Assaye nadšen.⁹⁸

Arthur Wellesley ukázal čeho byl schopný jako samostatný velitel – předvedl ve stejné míře agresivitu i dobrý úsudek. Porazil armádu pětkrát větší, než byla ta jeho. Skotský poručík Colin Campbell, přizvaný do generálova štábu, napsal domů: „*Generál byl po celou dobu v centru dění, a dokonce pod ním zabili koně. Nikdo jiný nemohl vojákům ukázat lepší příklad než on. Nikdy jsem neviděl muže tak klidného a soustředěného jako byl neustále on, ačkoliv Vás mohu ujistit, že než naše vojsko dostalo rozkaz k postupu vpřed, náš osud v ten den vypadal dost nejistě. Kdyby početné nepřátelské jezdecko splnilo svůj úkol, silně pochybuji, že bychom uspěli.*“⁹⁹ Bitva u Assaye měla hodně rysů, které se staly charakteristickými znaky generálových bitev – rychlé a bezchybné taktické vyhodnocení, vydávání jasných a také úsporných rozkazů; odhodlání zvítězit, zejména v „téměř ztracených situacích“; a ochota vložit se do

---

⁹⁵ AZMI, Shabeena, *The Battle of Assaye*. In: University of Lucknow [online] [2024-04-06]. Dostupné z: https://www.lkouniv.ac.in/site/writereaddata/siteContent/202004051341563746Shabeena_Azmi_Def_Battle_of_Assaye.pdf.

⁹⁶ ELBL, *Wellington*, s. 90–91.

⁹⁷ RES, *Wellington*, s. 107–108.

⁹⁸ *Battle of Assaye*. In: British Battles [online] [2024-04-06]. Dostupné z: <https://www.britishbattles.com/second-mahratta-war/battle-of-assaye/>.

⁹⁹ URBAN, *Generálové*, s. 146–147.

rozhodujících situací, bez ohledu na riziko. Na druhou stranu bitva také ukázala několik slabých stránek Arthura Wellesleyho – jeho neschopnost pronásledovat poraženého nepřítele a chladný smysl pro to, jak napsat zprávu o vítězství těm nahoře, aby vysvětlila vysoké ztráty.¹⁰⁰

Po bitvě Arthur napsal: „*Domnívám se, že se jednalo o jednu z nejdrsnějších bitev v Indii, která kdy byla vybojována.*“¹⁰¹ Na britské straně činily ztráty kolem 1500 mužů včetně zraněných a na maráthské straně 1200 mužů, ačkoliv některé zdroje uvádějí kolem 6000 mrtvých a zraněných.¹⁰² Za svá vítězství na bitevním poli získal Wellesley od britské vlády titul britský Řád lázně.¹⁰³ Kromě tohoto titulu obdržel odměnu za svá tažení v hodnotě 42 000 liber. V tomto okamžiku zároveň začal přemýšlet o návratu domů, ale jeho dlouholetý přítel z Irska se ho snažil přesvědčit, aby zůstal po jeho boku. Načež mu sdělil své důvody odjezdu, ze kterých rozhodně nechtěl ustoupit.¹⁰⁴ Po svém návratu z Indie se v roce 1805 na palubě lodi HMS Trident Wellesley zastavil na měsíc na ostrově Svatá Helena. Tento ostrov se nacházel 1800 mil od Brazílie, 1200 mil od Angoly a nejbližším sousedem byl maličký ostrov Ascension. Pobýval v domě zvaném The Briars, kde o 10 let později bydlel i samotný Napoleon Bonaparte. Po vylodění v Anglii dostal Wellesley na starost velení pěchotní brigády, která pobývala ve městě Hastings, aby odrazila případnou Napoleonovu invazi, přičemž jeho poslední invazní pokusy z let 1797–1798 a 1801 byly úspěšně zmařeny.¹⁰⁵

Kromě jeho nezáživné vojenské služby, tak se opět začal angažovat na domácí politické scéně. Mezitím také řešil významnou osobní záležitost. Celých devět let na něj věrně čekala svobodná Kitty Pakenhamová, se kterou zůstal po celou dobu v kontaktu prostřednictvím dopisů. A 10. dubna 1806 došlo ke sňatku v irském sídle Pakenham Hall. Od začátku však bylo toto manželství nešťastné kvůli jeho ambiciózní povaze a také že se rád obklopoval pohlednými chytrými ženami. I přes to se s ní Wellesley nikdy nerozvedl. Dne 3. února 1807 se jim narodil syn a dědic Arthur Richard. V květnu roku 1807 se pro

---

¹⁰⁰ URBAN, *Generálové*, s. 147.

¹⁰¹ PEMBLE, John, *Resources and Techniques in the Second Maratha War*. In: *The Historical Journal*, 19, 1976, 2, s. 379.

¹⁰² PEMBLE, John, *Resources and Techniques in the Second Maratha War*. In: *The Historical Journal*, 19, 1976, 2, s. 379.

¹⁰³ Dvorský Řád lázně celým názvem The Most Honourable Order of the Bath byl původně založen roku 1399 anglickým králem Jindřichem IV. Toto pojmenování odkazovalo na obřadní lázeň – očistu, kterou do řádu přijímání šlechtici absolvovali. Od roku 1815 byl koncipován převážně jako vojenský záslužný řád. Více viz *Britský Řád lázně*. In: *Vojenský historický ústav Praha* [online], [2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.vhu.cz/exhibit/britsky-rad-lazne-ii-trida-vojenske-skupiny-rytir-komander/>.

¹⁰⁴ RES, *Wellington*, s. 112.

¹⁰⁵ ROBERTS, Andrew, *Napoleon & Wellington*, Phoenix 2003, s. 34.

Británii stala aktuální hrozba francouzské invaze na ostrovy. Napoleon měl v plánu zabrat dánské loďstvo, se kterým by se stala invaze znovu uskutečnitelná. V červenci Britové vyslali vojenskou expedici do Dánska, protože Dánové odmítli britský návrh k dobrovolnému předání námořní síly pod „britskou ochranu“. V polovině srpna se Britové vylodili u Kodaně, načež ji ihned začali obléhat. Tohoto obléhání se zúčastnil i samotný Arthur Wellesley, který se opět vyznamenal v bitvě u Køge, kde porazil dánské jednotky mířící ke Kodani. O měsíc později Britové začali s bombardováním Kodaně a po pěti dnech hlavní město kapitulovalo.¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ RES, *Wellington*, s. 122–138.

4 Poloostrovní tažení

Po úspěšné expedici do Kodaně se Wellesley rozhodl v pokračování své vojenské kariéry. Načež měl být vyslán spolu s propagátorem venezuelského nacionalismu Franciscem Mirandou do dnešní Venezuele, kde Britové slíbili pomoci při osvobození venezuelského území od Španělů.¹⁰⁷

Situace se však zkomplikovala, když francouzská armáda pod vedením generála Jeana Junota v prosinci 1807 okupovala Lisabon. Princ regent, později Jan VI. a královská rodina v doprovodu dvora a mnoha šlechticů odpluli do Brazílie. Po dobytí Lisabonu začal Jean Junot upevňovat svou moc. Kromě toho také bylo do Francie vysláno 6000 portugalských vojáků, aby posílili Napoleonovu armádu. Junot zrušil portugalskou domobranu, rozpustil pravidelnou armádu a portugalské pevnosti obývali francouzští vojáci. Načež dostal na starost správu celého portugalského království ve jménu císaře Napoleona. O několik měsíců později učinil Napoleon Bonaparte své osudové rozhodnutí podrobit si Španělsko, což způsobilo, že tam vypukla vzpoura a rozšířila se do Portugalska. Portugalci požádali Velkou Británii o podporu a ministr zahraničí George Canning souhlasil.¹⁰⁸

Načež britská vláda rozhodla o okamžitém vyslání expediční armády do Portugalska a po úspěšném osvobození Portugalska měla pokračovat do Španělska. Wellesleyovým cílem se místo Venezuely stalo Portugalsko. Těsně před svým odjezdem se připravoval na Francouze a promýšlel bojovou taktiku, díky které by se mu podařilo porazit francouzská vojska. Po prostudování jejich bojové taktiky, zjistil Wellesley slabinu, která spočívala v jejich malé palebné síle. Rozhodl se proto rozvinout linii do pouhých dvou řad, čímž maximalizoval britskou palební sílu a tím by došlo k nepřetržité palbě. Vymyslel nový způsob vedení boje, který měl zanedlouho vstoupit do vojenské historie pod názvem „taktika odvráceného svahu“.¹⁰⁹ I přesto v něm panovaly pochybnosti, zda-li dokáží jeho vojáci stát na své pozici a čelit nepřátelským jednotkám až do posledního okamžiku.¹¹⁰

---

¹⁰⁷ RES, *Wellington*, s. 138.

¹⁰⁸ HORWARD, D. Donald, *Wellington and the Defence of Portugal*. In: *The International History Review*, 11, 1989, 1, s. 40.

¹⁰⁹ Taktika odvráceného svahu („reverse slope tactic“) spočívala v maximálním využití výhody terénu. Rozestavení dvouřadé linie na vrcholu hřebene by donutilo nepřátelské jednotky postupovat do kopce, což mělo za úkol maximálně zpomalit jejich postup. V případě intenzivní dělostřelby se mohli jednotky stáhnout za hřeben, který sloužil jako přirozené krytí.

¹¹⁰ RES, s. 140–144.

V červenci vypluly shromážděné jednotky spolu s Arthurem Wellesley z irského Corku k západním břehům Pyrenejského poloostrova. Wellesley však nebyl příliš spojený, protože vrchní velení měl jen dočasně. V případě příplutí dalších kontingentů v čele se služebně staršími generály, nezbývalo by mu nic jiného než se podřídít. Dne 1. srpna dopluli k zátocě u ústí řeky Mondego. Během čtyř dní se vylodili všechny jednotky. Následujícího dne přípluly další posily z Gibraltaru i Sicílie. Wellesley měl k dispozici kolem 14 000 britských vojáků. Samotní Portugalci mu nabídli přibližně 25 000 mužů, z nichž většina neprošla žádným vojenským výcvikem a byla špatně vyzbrojená. Z tohoto počtu Wellesley přijal pouhých 6000 mužů. Tito muži se pro něj stali spolehlivými průvodci i průzkumníky.¹¹¹

Dne 10. srpna se britská armáda vydala na jih a držela se co nejbližší k pobřeží kvůli spojení se zásobami a posilami z moře. Hlavním úkolem se stalo obsazení přístavu a města Lisabonu. Britové očekávali francouzské jednotky u města Alcobaca. Nicméně slíbená portugalská pomoc čítala méně vojenských sil, než se očekávalo. Dne 14. srpna dosáhla britská armáda města Alcobaca, ve kterém se nenacházely žádné francouzské jednotky. Až později britští zvědové objevili předsunutou základnu v okolí Óbidosu (město ležící přibližně 80 kilometrů od Lisabonu).¹¹² U Óbidosu se Britové zastavili 16. srpna a 17. srpna postoupila natolik, že mohli zaútočit na generála Henriho Delaborda, který zaujímal postavení nedaleko vesnice Rolica. Bitva u Rolicy se stala první bitvou, ve které zvítězili Britové spolu s Portugalci. Wellesley zaútočil na 3000 Francouzů a po tomto útoku Francouzi museli opustit své postavení. Britské ztráty činily přibližně 400 mužů.¹¹³

Francouzi o Wellesleyovi tvrdili, že byl velkolepý v defenzivním způsobu boje, ale že nedokázal vést ofenzivní bitvu, což se jim později vymstilo v bitvě u Salamanky. Bitva u Rolicy ukázala, že Wellesley dokázal strategicky naplánovat útok na francouzské pozice, ale kvůli chybě plukovníka George Augusta Fredericka Lakea musel změnit svůj plán a improvizovat.¹¹⁴

---

¹¹¹ KOVAŘÍK, Jiří, *Napoleonova invaze 1807–1810*, Třebíč 2010, s. 198–200.

¹¹² GLOVER, Michael, *Wellington as military commander*. In: Archive [online], [2024-04-11], s. 61. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellingtonasmili0000glov/page/n69/mode/2up>.

¹¹³ LEACH, Jonathan, *Z Pyrenejí až k Waterloo: Vzpomínky kapitána Wellingtonových ostrořelců na účast v napoleonských válkách*, Praha 2020, s. 50.

¹¹⁴ WELLER, Jack, *Wellington in the Peninsula, 1808–1814*. In: Archive [online], [2024-04-13], s. 32. Dostupné z: https://archive.org/details/wellingtoninpeni0000well_m4c4/page/32/mode/2up.

4.1 Bitva u Vimeira

Den po vítězném boji, 18. srpna dostal Wellesley potěšující zprávu. Z Anglie mu připlouvaly posily (zhruba 4000 britských vojáků). Nicméně se objevil problém s vyloděním, neboť přístav Peniche okupovala francouzská posádka. Jediným možným místem na vylodění se nabízela zátoka jižně od Peniche v ústí řeky Maicera u rybářské vsi Porto Nuovo. Wellesley se vydal ke vsi Vimeiro, ležící v údolí Maceiry. Určené místo k vylodění nebylo vhodné na takovou operaci a silné vlnobití neumožnilo vojáky vysadit včas, a proto se následující bitvy u Vimeira nezúčastnili.¹¹⁵

Z Anglie Wellesley obdržel další zprávy, které ho příliš nepotěšily. Záhy totiž měly připlout do Portugalska další jednotky vedené služebně staršími generály, což znamenalo, že by jim musel předat velení, a proto se rozhodl utkat s Francouzi co nejdříve, aby mu nemohli upřít veškeré zásluhy. Generál Jean Junot měl stejný plán, neboť se obával dalších britských posil. Wellesleyova armáda čítala přibližně 17 000 vojáků včetně nepříliš spolehlivých Portugalců. Francouzi shromáždili u Torres Vedras přibližně 14 600 vojáků se 24 děly, díky kterým měli Francouzi výhodu, protože Britové disponovali jen několika děly.¹¹⁶ Během několika dní se Wellesleyovi muži přiblížili k vesnici Vimeiro, vzdálené pouhých 60 kilometrů od hlavního města. Následně Wellesley obdržel zprávu od britských zvědů, kteří ho informovali o postupu Junotovy armády, která měla zabránit pádu Lisabonu do britských rukou. Wellesley se ihned rozhodl umístit své jednotky ve výhodném obranném postavení na hřebeni před vesnicí Vimeiro, protože zde mohl využít svoji taktiku „odvráceného svahu“.¹¹⁷

Wellesley původně rozmístil své vojsko hlavně na západním hřebeni, aby ochránil záliv před útokem z jihu. Na východním hřebeni umístil pouze jeden prapor, zatímco portugalští pomocníci se nacházeli na severu.¹¹⁸ V ranních hodinách 21. srpna Wellesley obdržel informaci o postupu francouzské armády k Vimeiru. Junotova armáda pochodovala v dlouhé koloně údolím Maceiry od Torres Vedras. Před pěchotou se pohybovalo francouzské jezdecktvo, které zahánělo předsunuté britské hlídky a sledovalo rozmístění Wellesleyových sil. Generál Jean Junot se rozhodl k útoku na britský střed, tedy na Vimeiro, ale britské jednotky zde byly chráněny vinicemi i křovinami, což představovalo určitou překážku pro francouzskou armádu. Wellesley ihned pochopil

---

¹¹⁵ KOVAŘÍK, *Napoleonova invaze*, s. 209.

¹¹⁶ ELLIOTT, *Wellington*, s. 130.

¹¹⁷ RES, *Wellington*, s. 150.

¹¹⁸ WELLER, Jac, *Wellington in the Peninsula, 1808–1814*. In: Archive [online], [2024-04-13], s. 34–35. Dostupné z: https://archive.org/details/wellingtoninpeni0000well_m4c4/page/34/mode/2up.

francouzský záměr a rozhodl se rychle změnit obrannou pozici. Větší část svého pravého křídla přesunul vlevo, aby mohl čelit Junotovi i Brenierovi. Tudíž na pravém křídle zůstala pouze jedna britská brigáda. Změnu pozic provedli britští vojáci poměrně rychle a organizovaně. V tento moment však generál Jean Junot udělal zásadní chybu, protože rozdělil svoje síly na dvě části, z nichž jedna měla pomoci samotnému Brenierovi.¹¹⁹

Zbývající Junotovy síly zahájily útok na kopec u Vimeira postupující v kolonách. Britské jednotky však na ně zahájily dobře mířenou palbu podporovanou děly. Díky dvouliniové formaci tak každý z britských vojáků mohl vést palbu a v patnáctisekundových intervalech ji následovaly opakované salvy. V průběhu přestřelky se britské pluky draly vpřed, načež vytvořily formaci ve tvaru písmene U. První vlna francouzského útoku skončila neúspěchem, ale tím se generál Jean Junot nenechal odradit a vyslal do útoku další francouzské pluky, které se poprvé seznámily s novou britskou zbraní vynalezenou Henrym Šrapnelem. Jednalo se o časovaný dělostřelecký granát, vybuchující ještě před dopadem na zem a tyto šrapnely naplněné kuličkami se snesly na francouzské kolony. I přes velké ztráty francouzští vojáci pokračovali dál, ale v polovině svahu se jejich útok rozpadl kvůli masové palbě britských pluků.¹²⁰

Wellesley se v průběhu bitvy neustále pohyboval za svými liniemi a sledoval průběh bojů. Zaznamenal, že britský 36. pěší pluk zahnal francouzské jednotky až za hřeben, a proto vydal rozkaz, aby Francouze nepronásledovali příliš daleko od ostatních britských jednotek.¹²¹ Generál Junot se rozhodl provést poslední útok a nařídil 1. záložnímu granátnickému pluku přímo zaútočit na samotnou vesnici Vimeiro. V ulicích probíhaly zuřivé boje, ale nakonec i 1. záložní granátnický pluk se musel stáhnout, protože se k vesnici přihnaly další britské jednotky. Wellesley nařídil své kavalérii, aby zaútočila na ustupující jednotky. Nicméně se britská kavalérie vymkla kontrole, protože pokračovala v útoku až narazila na francouzskou kavalérii, která je málem zničila.¹²²

I na levém britské křídle se Francouzům nepodařilo zvítězit nad třemi britskými brigádami. Během tohoto střetu Britové zranili dva francouzské generály, kteří měli za úkol dobýt britské levé křídlo. Bitva trvala pouhé dvě a půl hodiny a dosud nikdy neutrpěli Napoleonovi vojáci porážku tak rychlou a zdrcující. Poté co Wellesley vyhrál bitvu, vložil se do hry sir Harry Burrard, který v té době už hrál roli velícího generála,

---

¹¹⁹ KOVAŘÍK, *Napoleonova invaze*, s. 212–215.

¹²⁰ ELBL, *Wellington*, s. 132–134.

¹²¹ RES, *Wellington*, s. 154.

¹²² BURNHAM, Robert, *The Battle of Vimeiro, Portugal: 21 August 1808*. In: Napoleon Series [online], [2024-04-14]. Dostupné z: https://www.napoleon-series.org/military-info/virtual/c_vimeiro.html.

přičemž pronásledování poražených Francouzů odmítl jako příliš riskantní. Generál Junot opustil bojiště v okamžiku, když zjistil, že prohrál.¹²³ Sir Harry Burrard velel britské armádě jen pár hodin. Druhý den ho vystřídal sir Hew Dalrymple, který připlul z Gibraltaru. Oba muži sloužili v armádě několik let, ale nezúčastnili se příliš mnoho vojenských akcí, a proto postrádali vojenské zkušenosti. Načež proběhla konference mezi dvěma stranami a Francouzi byli ochotni vzdát se celého Portugalska v případě, že budou dopraveni zpět do Francie po moři.¹²⁴

Sir Hew Dalrymple se domníval, že v případě přistoupení na francouzské podmínky Brity ušetří zdlouhavého a krvavého obléhání Almeidy, Peniche, Elvasu i Lisabonu. Wellesley neměl pro jednání s Francouzi příliš velké pochopení, ale narazil na odlišné stanovisko svých nadřízených. Arthur se tohoto jednání vůbec nezúčastnil. Došlo k podpisu dokumentu, který musel podepsat i samotný Wellesley, ačkoliv s tím vůbec nesouhlasil. Smlouva ze Sintry, nazvaná podle místa, kde se nacházel hlavní stan sira Hewa Dalrympla, se stala jakýmsi francouzským triumfem. Napoleonovi se tudíž vrátilo přibližně 25 000 vojáků s 30 děly, které Britové vylodili ve francouzských přístavech. O několik dní po podepsání smlouvy Wellesley požádal sira Hewa Dalrympla, aby se mohl vrátit do Dublinu, který mu vyhověl.¹²⁵

Navzdory vítězství u Vimeira a záchraně Lisabonu byli sir Dalrymple, sir Harry Burrard a Arthur Wellesley odvoláni z Portugalska a postaveni před vojenský soud v Londýně. V listopadu proběhlo soudní řízení, při kterém proběhla velmi ostrá výměna názorů mezi Wellesleyem a Dalrymplem. Wellesley tvrdil, že konvenci podepsal na rozkaz vrchního velitele. Wellesley byl nakonec osvobozen a dočkal se od britského parlamentu veřejného poděkování za služby koruně. V Portugalsku se stal novým britským velitelem sir John Moore, který zahájil ofenzívu a britské jednotky vstoupily do Španělska. V bitvě u La Coruňi se utkal sir Moore se samotným Napoleonem. Francouzi porazili Brity a samotný sir John Moore padl v boji. I po utržené britské porážce nadále zůstali Britové v Portugalsku.¹²⁶ Wellesley poslal lordu Castlereaghoovi memorandum na obranu Portugalska, které sepsal 7. března 1809. Před smrtí sir John Moore dokonce prohlásil, že Portugalsko nešlo udržet. Wellesley se však rozhodl vsadit svoji politickou a vojenskou budoucnost, aby udržel Portugalsko za určitých podmínek. Na základě tohoto

---

¹²³ KOVAŘÍK, *Napoleonova invaze*, s. 219–222.

¹²⁴ WELLER, Jac, *Wellington in the Peninsula, 1808–1814*. In: Archive [online], [2024-04-14], s. 42. Dostupné z: https://archive.org/details/wellingtoninpeni0000well_m4c4/page/42/mode/2up.

¹²⁵ ELBL, *Wellington*, s. 138–141.

¹²⁶ RES, *Wellington*, s. 161–163.

dokumentu britská vláda rozhodla, že Británie bude pokračovat v bojích na Pyrenejském poloostrově. Dne 6. dubna byl Wellesley formálně jmenován vrchním velitelem v Portugalsku a 22. dubna připlul do Lisabonu.¹²⁷

Prvním Wellesleyovým úkolem po příjezdu do Lisabonu mělo být vyhnání francouzské armády pod vedením maršála Nicolase Soult v Portu. V Lisabonu proběhla reorganizace portugalské armády. Mezitím se Wellesley rozhodl pro vpád do Madridu spolu se španělskou armádou v červenci roku 1809, což vyvrcholilo bitvou u Talavery, která skončila britsko-španělským vítězstvím nad francouzskými silami. Napoleon se nespokojil s vývojem války na Pyrenejském poloostrově, a proto se rozhodl vést osobní kampaň proti Wellesleymu na podzim roku 1809, aby ukončil protifrancouzský odpor v Portugalsku. Nakonec Napoleon jmenoval hlavním velitelem Andrého Massénu, protože musel řešit jiné francouzské záležitosti. Wellesley si byl vědom Napoleonových záměrů, a proto začal vyvíjet defenzivní plány na ochranu Lisabonu.¹²⁸

Dne 20. října 1809 Wellesley nechal vybudovat linie Torres Vedras. Šlo o vojenský obranný systém, který v té době neměl obdoby. Využil zdejší geografickou polohu a na sever od portugalského hlavního města nechal vybudovat 3 linie pevností, které se rozpínaly od Atlantiku až k ústí řeky Tejo. V rámci tohoto pevnostního systému bylo dohromady vybudováno 152 pevností.¹²⁹

4.2 Bitva u Salamanky

Na jaře roku 1812 se císař Napoleon Bonaparte připravoval na velké tažení do Ruska a problémy ve Španělsku přetrvávající od začátku poloostrovní války přestaly být pro něj prioritou. Veškeré španělské záležitosti přenechal svému bratrovi Josefovi, kterého zvolil španělským králem. Ve druhé polovině března 1812 Napoleon jmenoval Josefa faktickým vrchním velitelem. I přes to, že Napoleon shromáždil přes 650 000 vojáků na tažení do Ruska, na Pyrenejském poloostrově zůstalo přes 230 000 francouzských vojáků, zatímco Wellesleyova armáda čítala necelých 65 000 vojáků. Francouzské síly byly rozptýleny po celém Španělsku kvůli bojům s guerillou a zbývající španělskou armádou. Po dobytí

---

¹²⁷ WELLER, Jac, *Wellington in the Peninsula, 1808–1814*. In: Archive [online], [2024-04-14], s. 54. Dostupné z: https://archive.org/details/wellingtoninpeni0000well_m4c4/page/54/mode/2up.

¹²⁸ HORWARD, D. Donald, *Wellington and the Defence of Portugal*. In: The International History Review, 11, 1989, 1, s. 42–44.

¹²⁹ RES, Daniel, *Wellingtonovy linie*. In: Citadelle [online], [2024-04-16]. Dostupné z: <https://www.citadelle.cz/novinky/wellingtonovy-linie.aspx>; *The Lines of Torres*. In: Rota Historica das Linhas de Torres [online], [2024-04-16]. Dostupné z: <https://www.rhlt.pt/en/the-lines-of-torres/>.

pevností Ciudad Rodriga a Badajozu si Wellesley vytvořil v případě nouze ústupovou cestu do Portugalska, kam se mohl uchýlit za linie Torres Vedras.¹³⁰

Po pádu Badajozu Wellesley přemýšlel o okamžité ofenzivě proti francouzskému generálovi Nicolasovi Soultovi, která by ho zahrnala zpátky do Andalusie a donutila ho bojovat v nevýhodné pozici. Zároveň jarní počasí se zdálo být ideálním obdobím pro vojenské operace v jižním Španělsku. Nicméně maršál Auguste Marmont vyhrožoval obsazením pevností Ciudad Rodrigo a Almeidy a mohl pokračovat dále na jih, pokud by Wellesley odešel do Andalusie. Načež se Wellesley rozhodl nechat na jihu britského důstojníka Rowlanda Hilla se 14 000 muži, aby pokryl jižní křídlo a se zbytkem armády se vydal Wellesley na sever, což donutilo Augusta Marmonta ustoupit do španělského města Salamanka.¹³¹ Dne 13. června Wellesleyova armáda, čítající přibližně 50 000 mužů, se vydala ze Ciudad Rodriga k Salamance. Britská armáda dorazila do Salamanky 17. června, kterou Francouzi evakuovali. Ve staré části města zůstala francouzská posádka čítající přibližně 800 mužů, se která způsobila britské armádě potíže. Až na konci června se Britům podařilo zlomit francouzský odpor ve městě.¹³²

Mezitím se 19. června shromáždila Marmontova armáda (přibližně 30 000 mužů) u Fentesaúca, 20 mil severovýchodně od Salamanky. Wellesley na to zareagoval a vydal se k francouzské armádě. Kvůli početné nevýhodě se maršál Marmont vyhýbal konfliktu za každou cenu, protože čekal na vojenskou pomoc, která měla přijít z Madridu. Jakmile se dozvěděl, že francouzská posádka ve městě padla, rozhodl se Marmont ustoupit směrem k Valladolidu, kde zaujal za řekou Duero novou obrannou pozici. Nakonec se však slíbené pomoci z Madridy nedočkal, ale připojila se k francouzské armádě poslaná divize, a tudíž se počty na obou stranách vyrovnaly.¹³³ Během několika dní Wellesley a Marmont paralelně manévrovali se svými armádami jako šermíři hledající příležitost pro ideální útok. Pro Wellesleyho to byla těžká doba z důvodu vysokých teplot a chladných nocí a k tomu trpěl nedostatkem spánku.¹³⁴ Dokonce během manévrování došlo k několika menším střetům mezi jednotkami lehké pěchoty a dragouny, které však

---

¹³⁰ KOVAŘÍK, Jiří, *Napoleonova prohra 1810–1814*, Třebíč 2010, s. 265–266; RES, *Wellington*, s. 267.

¹³¹ MUIR, Rory, *Wellington: The Path to Victory: 1769–1814*. In: Archive [online], [2024-04-16], s. 461. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellington-1-rory-muir-wellington-the-path-to-victory-1769-1814-1-2015-yale-univ/page/461/mode/2up?view=theater>.

¹³² GLOVER, Michael, *Wellington as military commander*. In: Archive [online], [2024-04-16], s. 100; RES, s. 270.

¹³³ KOVAŘÍK, *Napoleonova prohra*, s. 278–280; GLOVER, Michael, *Wellington's peninsular victories: Busaco, Salamanca, Vitoria, Nivelle*. In: Archive [online], [2024-04-16], s. 66–67. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellingtonspenin0000glov/page/66/mode/2up>.

¹³⁴ HOLMES, Richard, *Wellington: The Iron Duke*. In: Archive [online], [2024-04-16], s. 164. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellingtonirondu0000holm/page/164/mode/2up>.

neměly žádný zásadní dopad. Na jihu od Salamanky, kde se nacházely obě armády, tak se tyčily dva hlavní pahorky nazývané jako Menší Arapil a Větší Arapil. Dne 22. července v ranních hodinách vypukla bitva.¹³⁵

Maršál Marmont se rozhodl ihned obsadit Větší Arapil dříve než Wellesley, což se mu podařilo a čímž získal silnou středovou pozici. Na to se Wellesley rozhodl reagovat protiútokem a nařídil 1. a 4. britské divizi zaútočit na obsazený Větší Arapil, ale vzápětí mu to rozmluvil generál William Beresford, protože nedaleko vrchu se nacházely francouzské zálohy, které by jim přišly na pomoc. Marmont zpozoroval Wellesleyho zaváhání a domníval se, že Britové opustí své pozice a vydají se zpátky do Portugalska. V poledních hodinách Wellesley si všiml značné mezery na levém křídle mezi Thomiérovou divizí a Maucuneovou. Tyto divize byly poměrně vzdálené od francouzského středu. Načež ihned Wellesley vydal rozkaz třetí britské divizi, která se nacházela východně od hlavní armády, aby vpadla do boku separovanému levému křídlu.¹³⁶

Zatímco 4. a 5. divize měla zaútočit přímo na hřeben a za nimi pochodovala 6. a 7. divize, 2. portugalské nezávislé brigády měla pokrýt křídla. Jakmile se Marmont dozvěděl o vytvořené mezeře mezi francouzskými divizemi, rozhodl se osobně převzít velení na levém křídle, když vedle něj dopadla dělová koule, která ho vážně zranila. Velení přešlo na generála Jeana Bonneta, který byl později také zraněn, a proto velení převzal generál Bertrand Clauzel.¹³⁷ Mezitím se přiblížila 3. britská divize k oddělené divizi Thomiéra, který si jich nevšiml kvůli kopcovitému terénu a spatřil je až když se nacházeli v jejich blízkosti. Načež Thomiéresovu divizi napadla portugalská kavalérie, za kterou pochodovaly britské jednotky, které také zaútočily na zmatené Francouze. Po těžkých ztrátách se rozhodli ustoupit směrem ke svému středu, tedy k Většímu Arapilu. Maucuneovi muži se pokusili pomoci ustupující francouzské divizi, ale do toho se objevili britští těžcí dragouni, kteří ustupující armádu zmasakrovali spolu s Maucuneovými posilami a francouzské levé křídlo padlo.¹³⁸

Po ztrátě levého křídla se Clauzel rozhodl reagovat a proti Wellesleymu poslal 2 silné francouzské divize. Tento protiútok přišel těsně po odražení britského útoku na Větší

---

¹³⁵ RES, *Wellington*, s. 271–273.

¹³⁶ MUIR, Rory, *Wellington: The Path to Victory 1769–1814*. In: Archive [online], [2024-04-16], s. 468–469. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellington-1-rory-muir-wellington-the-path-to-victory-1769-1814-1-2015-yale-univ/page/469/mode/2up>.

¹³⁷ GLOVER, Michael, *Wellington's peninsular victories: Busaco, Salamanca, Vitoria, Nivelle*. In: Archive [online], [2024-04-16], s. 77–78. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellingtonspenin0000glov/page/76/mode/2up>.

¹³⁸ RES, s. 274–276.

Arapil, a dokonce mohl tento protifrancouzský protiútok vyjít, ale Wellesley měl v záloze 6. divizi, která ihned přispěchala britským jednotkám na pomoc a Britům se podařilo zvítězit. Španělský generál Carlos d'Españag měl původně bránit most ve vsi Alba de Tormes, ale rozhodl se stáhnout z této pozice a tím umožnil Clauzelově ustupující armádě bezpečně překročit řeku a dostat se do bezpečí. Marmont ztratil přibližně 14 000 mužů a 20 děl, přičemž na britské straně bylo zabito a zraněno přibližně 5000 mužů. Bitva u Salamanky otevřela Wellesleymu cestu do Madridu.¹³⁹

Vítězství u Salamanky vyneslo Wellesleymu pověst jednoho z největších evropských generálů. Naproti tomu se však nabízela otázka, jestli Wellesley nebyl jen pouhým schopným defenzivním generálem. Francouzský generál Maximilien Sebastien Foy toho dne velel jedné z francouzských divizí a domníval se, že: *„bitva je svrchovaně mistrovsky svedenou a co do počtu zúčastněných nejvýznamnější bitvou, kterou Angličané toho dne svedli. Povýšila reputaci lorda Wellingtona téměř na úroveň vévody Marlborougha. Až dosud jsme si byli vědomi jeho obezřetnosti, pozornosti, jeho odhadu pro výběr pozice a jeho dovednosti při jejím využití. U Salamanky se ukázal jako velký a schopný mistr manévru. Téměř po celý den držel své pozice ve skrytu: počkal, až jsme byli zapojeni do našich pohybů předtím, než rozvinul své vlastní; hrál nebezpečnou hru; vedl boj v šikmém řádu – byla to bitva ve stylu Fridricha Velikého.“*¹⁴⁰

Zpráva o vítězství u Salamanky se brzy donesla i na Britské ostrovy a vyvolala v Londýně obrovské nadšení. Wellesley po bitvě vytáhl na Madrid, který se nacházel pouhých 200 kilometrů od Salamanky. Wellesley vstoupil do Madridu 12. srpna bez sebemenších problémů. Madridané oslavovali jeho příjezd a ulice byly zaplněné lidmi. Načež ho Španělé jmenovali generalísimem všech španělských sil.¹⁴¹

4.3 Bitva u Vitorie

Po neúspěšném obléhání Burgosu v říjnu 1812 Wellesley vydal rozkaz k ústupu kvůli blížící se francouzské armádě. Jeho armáda čítala přibližně 35 000 mužů, zatímco francouzská armáda měla přibližně 60 000 vojáků. Francouzská armáda pod velením Josefa Bonaparta a maršála Nicolase Soulta se blížila z jihu k Madridu. Wellesleyův

---

¹³⁹ HOLMES, Richard, *Wellington: The Iron Duke*. In: Archive [online], [2024-04-17], s. 167–168. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellingtonirondu0000holm/page/168/mode/2up>; RES, *Wellington*, s. 278.

¹⁴⁰ ELBL, *Wellington*, s. 249.

¹⁴¹ HOLMES, Richard, *Wellington: The Iron Duke*. In: Archive [online], [2024-04-17], s. 168–169. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellingtonirondu0000holm/page/168/mode/2up>; RES, s. 280.

ústup zpátky do Portugalska zkomplikovalo špatné počasí, kvůli kterému ztratil přes 3000 mužů. Zároveň v britsko-portugalské armádě zavládl úpadek kázně a morálky. Zimu na přelomu roku 1812–1813 strávila Wellesleyova armáda v severovýchodním Portugalsku. V polovině února roku 1813 Napoleon vydal rozkazy, které se týkaly reorganizace francouzských armád ve Španělsku a zároveň nařídil svému bratrovi Josefovi, aby přesunul svoje sídlo z Madridu do severnějšího Valladolidu.¹⁴² Mezitím se Wellesley připravoval na nové tažení do Španělska. Dne 22. května Wellesleyova armáda opustila Freneidu, kde pobývala několik měsíců a vydala se směrem k Salamance. Josef Bonaparte a maršál Jean Baptiste Jourdan předpokládali, pokud by se o něco Britové pokusili, postupovali by tradiční cestou Ciudad Rodrigo – Salamanka. Touto trasou pochodovali pouze Hillovy 3. divize a jakmile je Francouzi spatřili, naplánovali, že britskou invazi zastaví v prostoru Toro – Tordesillas.¹⁴³

Wellesley s Hillem vstoupili do Salamanky 28. května, načež předal velení Hillovi a následujícího dne se vydal ke Grahamově armádě, kam dorazil 30. května.¹⁴⁴ Wellesley se dozvěděl od španělských zvědů, že maršál Jourdan spojil 3 divize portugalské armády se svou centrální i jižní armádou. Bylo jen otázkou času, kdy se přidá Clauzelova severní armáda z Navarry, která se měla připojit k hlavní francouzské armádě. Wellesleymu došlo, že musel svést bitvu dříve, než by se připojila Clauzelova armáda. Francouzská armáda zaujala silné postavení západně od Vitorie. Od severozápadu jim poskytovala krytí řeka Zadorra, z jihu výšiny Pueblo a od východu samotné město Vitoria.¹⁴⁵ Wellesley měl v plánu uštvět Francouzům rozhodující porážku tím, že je odřízne od hlavní silnice do Francie, načež svou armádu rozdělil do 4 velkých kolon a dvěma z nich nařídil útok ze západu, aby Francouze připoutaly k jejich pozicím, zatímco ostatní kolony udeřily skrze kopce na severu do francouzského křídla. Jediná Grahamova divize se totiž neměla zapojit do hlavních bojů, ale jejím úkolem bylo obklíčit francouzskou armádu.¹⁴⁶

---

¹⁴² KOVAŘÍK, *Napoleonova prohra*, s. 354–360; ELBL, *Wellington*, s. 260–269.

¹⁴³ MUIR, Rory, *Wellington: The Path to Victory 1769–1814*. In: Archive [online], [2024-04-18], s. 522. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellington-1-rory-muir-wellington-the-path-to-victory-1769-1814-1-2015-yale-univ/page/523/mode/2up>; KOVAŘÍK, s. 383.

¹⁴⁴ LONGFORD, Elizabeth, *Wellington*. In: Archive [online], [2024-04-18], s. 306. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellington000long/page/306/mode/2up>.

¹⁴⁵ KOVAŘÍK, s. 387–388; RES, *Wellington*, s. 298.

¹⁴⁶ GLOVER, Michael, *Wellington's peninsular victories: Busaco, Salamanca, Vitoria, Nivelle*. In: Archive [online], [2024-04-18], s. 111. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellingtonspeninsula000glov/page/110/mode/2up>; ELBL, s. 275–276; MUIR, Rory, *Wellington: The Path to Victory 1769–1814*. In: Archive [online], [2024-04-18], s. 528. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellington-1-rory-muir-wellington-the-path-to-victory-1769-1814-1-2015-yale-univ/page/527/mode/2up>.

Dne 21. června v 8 hodin ráno generál Rowland Hill zahájil první útok na vesnici Subijana de Alava. Po Hillově levici se nacházela hlavní armáda pod přímým Wellesleyovým velením. Generál Hill poslal španělské jednotky, aby obsadily výšiny Puebla, přičemž vyhnaly francouzské voltizéry z výšiny. Jakmile si francouzský generál Honoré Gazan uvědomil potenciální hrozbu, rozhodl se poslat posily na výšinu, aby zamezili španělskému postupu napříč výšinami. Mezitím však Francouzi čelili dalšímu problému, když se na západním břehu řeky shromáždila britské a portugalské jednotky u vesnice Nanclares.¹⁴⁷

V jedenáct hodin Wellesleymu došla trpělivost a rozhodl se zaútočit. Z levého křídla měla přijít armáda pod vedením lorda George Dalhousieho, ale cesta přes hory ho zdržela. Nicméně v poledne se Wellesley dozvěděl od jednoho ze španělských zvěďů, že most nacházející se blízko Wellesleyových jednotek zůstal nechráněný. Ihned vydal rozkaz své kavalérii, aby se přiblížila k francouzským jednotkám. Vzápětí se generál Thomas Picton, který měl vyčkat na příjezd Dalhousieho divize, rozhodl zaútočit na Gazanovo pravé křídlo. Tímto se Gazan dostal do značných potíží a Britům se podařilo obsadit vesnici Subijana de Alava.¹⁴⁸ I příchod armády generála Thomase Grahama trval déle, než Wellesley očekával. Jakmile maršál Jourdan spatřil blížící se vojsko Thomase Grahama, rozhodl se několik jednotek poslat proti Grahamovi. Postupně se Wellesleymu podařilo zatlačit Francouze k samotnému městu, kde jen stěží dokázali odolávat přesile. Kolem páté hodiny odpolední se Wellesleymu podařilo zlomit francouzský odpor a maršál Jourdan zavelel k ústupu. Ačkoliv si britská armáda počínala během bitvy bravurně, nedokázala odolat cennostem v podobě šperků, zlata a stříbra, které Francouzi ponechali ve Vitorii. Kromě cenností tam ponechali i žold určený na zaplacení francouzské armády ve výši pět milionů dolarů, které získal Napoleon z prodeje Louisiany Američanům.¹⁴⁹

Kvůli rabování britské armády se nepodařilo pronásledovat ustupující francouzskou armádu. V bitvě u Vitorie Francouzi ztratili 8000 mužů, zatímco Britové přibližně 5000. Bitva se stala jakýmsi symbolickým bodem, zvratem nesmírného strategického významu. Napoleonova moc a kontrola nad Španělskem byly definitivně

---

¹⁴⁷ *Napoleonic Wars: Battle of Vitoria 1813*. In: Epic History [online], [2024-04-18]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Um7wmlfwgWA&ab_channel=EpicHistory; GLOVER, Michael, *Wellington's peninsular victories: Busaco, Salamanca, Vitoria, Nivelle*. In: Archive [online], [2024-04-18], s. 112–118. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellingtonspenin0000glov/page/118/mode/2up>.

¹⁴⁸ *Napoleonic Wars: Battle of Vitoria 1813*. In: Epic History [online], [2024-04-18]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Um7wmlfwgWA&ab_channel=EpicHistory.

¹⁴⁹ RES, *Wellington*, s. 298–300.

zlomeny a všichni francouzští generálové se snažili zabránit britským vpádům do jižní Francie. Události nabraly zcela opačný spád a protinapoleonská koalice se cítila vítězstvím u Vitorie posílena. Jakmile se Napoleon dozvěděl o neúspěšném vývoji ve Španělsku, rozhodl se svého bratra odvolat a jmenoval maršála Nicolase Soultu vrchním velitelem všech armád za Pyrenejemi.¹⁵⁰

Přes Pyreneje se Wellesleymu podařilo vpadnout až do jižní Francie, konkrétněji k městu Toulouse, které kapitulovalo 12. dubna roku 1814. Během pobytu v Toulouse se dozvěděl o Napoleonově abdikaci. Za jeho statečné počínání na Pyrenejském poloostrově získal titul vévody z Wellingtonu, nejvyšší možný šlechtický titul v Británii.¹⁵¹

---

¹⁵⁰ GLOVER, Michael, *The Peninsular War, 1807–1814*. In: Archive [online], [2024-04-19], s. 243–244. Dostupné z: <https://archive.org/details/peninsularwar180000glov/page/244/mode/2up>; ELBL, *Wellington*, s. 280–281.

¹⁵¹ RES, *Wellington*, s. 308–310.

5 Závěr

Dětství Arthura Wellesleyho by se dalo popsat jako jednoznačně nešťastné hlavně kvůli smrti jeho otce, která ho velmi poznamenala z psychického hlediska. Je možné, že i špatná psychika napomohla častému stonání, a to celkově ovlivnilo jeho zdraví do budoucna. Studium na tamější škole Eton ho příliš neoslnilo, a i jeho přístup ke vzdělávání tomu příliš nepomohl. Během působení na Etonu se jevil jako citlivý a tichý introvert žijící ve své bublině. Změna k lepšímu nastala po přestěhování do Bruselu a následného studia na královské jezdecké akademii ve francouzském městě Angers. Zamíloval si jezdeckví, což se později projevilo během jednotlivých bitev, kdy řídil a dával rozkazy armádě ze sedla koně. První vojenská zkušenost v rakouském Nizozemí mu ukázala, že se britská armáda tehdy nacházela ve špatném stavu, neboť nedošlo k žádné reorganizaci. Hlavním důvodem britského neúspěchu byli jednoznačně neschopní velící důstojníci a špatné řízení zásobování. Načež se z těchto chyb britských důstojníků ponaučil a v dalších taženích vždy pečlivě naplánoval pravidelné zásobování armády.

Po návratu na britské ostrovy se pokoušel prosadit v politice, ale neúspěšně, a proto se rozhodl vrátit k armádě. Jeho působení v Indii v letech 1797–1805 se stalo klíčovým momentem jeho vojenské kariéry, neboť se mu naskytla příležitost ukázat své velitelské schopnosti. Zúčastnil se 4. anglo-maisúrské války a v bitvě u Mallavelly se mu podařilo zvítězit. Zapojil se také do obléhání Seringapatamu, které se britsko-indické armádě podařilo dobýt. Načež byl jmenován guvernérem Seringapatamu, kde si získal přízeň indického lidu díky rovnoprávnému postoji a chování. Dalšímu nepříteli, kterému musel čelit, se stala maráthská konfederace, se kterou svedl několik bitev, ale mezi nejznámější patří bitva u Assaye, kde drtivě porazil maráthskou armádu. Po definitivní porážce se mu podařilo rozšířit britský vliv na indickém subkontinentu. Za svá indická vítězství obdržel britský Řád lázně a peněžní odměnu ve výši 42 000 liber. Po osmi letech strávených v Indii se rozhodl vrátit domů, kde se znovu pokusil angažovat v domácí politice.

V letech 1807–1814 proběhla Poloostrovní válka, ve které se opět vyznamenal Arthur Wellesley. Ačkoliv se Velká Británie zapojila do tohoto konfliktu až poté, co portugalská královská rodina požádala Velkou Británii o pomoc. V roce 1808 Britové vyslali expedici do Portugalska v jejímž čele stál Arthur Wellesley. Tomu se podařilo úspěšně porazit Francouze v bitvách u Rolicy a Vimeira, kde poprvé použil svoji novou

strategii tzv. taktiku odvráceného svahu, která se zapsala do vojenské historie. Úspěšně osvobodil Lisabon a rozhodl se vybudovat obranný plán tzv. linie Torres Vedras, které vybudoval na sever od Lisabonu a účelem bylo ochránit hlavní město před dalšími francouzskými vpády. Tyto linie se rozpínaly od Atlantského oceánu až po ústí řeky Tejo. Rozhodl se převést boje z Portugalska do Španělska a ve Španělsku úspěšně obsadil Madrid. Mezi jeho největší vítězství na Pyrenejském poloostrově patří bezpochyby bitvy u Talavery, Salamanky, a Vitorie. Bitva u Vitorie znamenala rozhodující francouzskou porážku. Pro samotného Arthura Wellesleyho šlo o jedno z neúspěšnějších tažení, protože se mu podařilo zlomit francouzskou nadvládu nad Pyrenejským poloostrovem.

Během sepsání anotace na bakalářskou práci si autor položil výzkumnou otázku týkající se psychologického i vojenského vývoje ve velení Arthura Wellesleyho. Jednoznačným počátkem z hlediska vojenského vývoje bylo úspěšné absolvování jezdecké akademie v Angers, kde se seznámil s vojenskými dějinami a naučil se jezdeckému řemeslu, které využil v následujících taženích, protože jakékoliv rozkazy vojákům předával právě ze sedla koně a neustále se nacházel blízko nich, aby šel příkladem, což se o některých velitelích říci nedalo. Po britském neúspěchu v rakouském Nizozemí si uvědomil chyby britských velitelů a ponaučil se z nich a rozhodl se vždy dbát na pravidelné zásobování. Během působení v Indii jej jednotlivé války vedené proti indickým vládám zformovaly ve skvělého vojevůdce. Naučil se perfektně reagovat a improvizovat na jakékoliv protivníkovy změny na bojišti. Příkladem je samotná bitva u Assaye, ve které ukázal odhodlání zvítězit a v případě nouze byl ochoten se osobně zapojit do bitvy bez ohledu na riziko, čímž si získal obrovskou přízeň u britských vojáků. V Poloostovní válce spíše upřednostnil defenzivní způsob vedení války, protože ve většině bitev čelil mnohonásobné francouzské přesile. Využil geografických podmínek tamějšího terénu ve svůj prospěch, které se staly základním pilířem v jeho nově vymyšlené vojenské taktice odvráceného svahu, využívanou po celou dobu proti Francouzům.

Po úspěšném dobytí francouzského města Toulouse Arthur Wellesley získal nejvyšší možný šlechtický titul – vévoda z Wellingtonu. Po Napoleonově návratu z Elby vévoda z Wellingtonu působil v Bruselu. Jakmile se dozvěděl o Napoleonově návratu, shromáždil armádu a poprvé se utkal se samotným Napoleonem v bitvě u Waterloo, ze které vzešel vítězně díky pruské pomoci maršála Blüchera. Tato bitva patří nepochybně k nejznámějším bitvám celé historie. Po Napoleonově porážce se vévoda z Wellingtonu vrátil zpátky na britské ostrovy, kde se až do konce svého života věnoval politické kariéře,

přičemž byl dvakrát jmenován ministerským předsedou Spojeného království. Dožil se úctyhodného věku a po jeho smrti byl pohřben v katedrále svatého Pavla vedle admirála Horatia Nelsona. Ve Velké Británii je dodnes vnímán jako národní hrdina. Na jeho počest byl postaven vysoký sloup Wellington's Column, který se nachází v Liverpoolu.

6 Seznam použitých zdrojů

Literatura

BARUA, P. Pradeep, *Maritime Trade, Seapower, and the Anglo–Mysore Wars, 1767–1799*. In: *The Historian*, 1, 2011, 73, s. 22–40.

BENNELL, A. S., *Arthur Wellesley as Political Agent 1803*. In: *The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, 1987, 2, s. 273–288.

BENNELL, A. S., *The Anglo–Maratha War of 1803–05*. In: *Journal of the Society for Army Historical Research*, 63, 1985, 255, s. 144–161.

BRYANT, J. G., *Asymmetric Warfare: The British Experience in Eighteenth-Century India*. In: *The Journal of Military History*, 2, 2004, 68, 431–469.

COOPER, S. G., *Wellington and the Marathas in 1803*. In: *The International History Review*, 1, 1989, 11, s. 31–38.

DAVIES, J. Huw, *Wellington's First Command. The Political and Military Campaign Against Dhoondiah Vagh, February–September 1800*. In: *Modern Asia Studies*, 5, 2010, 44, s. 1081–1113.

ELBL, B. Pavel, *Wellington: britský buldok s tváří gentlemana*, Třebíč 2018.

HORWARD, D. Donald, *Wellington and the Defence of Portugal*. In: *The International History Review*, 11, 1989, 1, s. 39–54.

KOVAŘÍK, Jiří, *Napoleonova invaze 1807–1810*, Třebíč 2010.

KOVAŘÍK, Jiří, *Napoleonova prohra 1810–1814*, Třebíč 2010.

LEACH, Jonathan, *Z Pyrenejí až k Waterloo: Vzpomínky kapitána Wellingtonových ostrořelců na účast v napoleonských válkách*, Praha 2020.

MORGAN, O. Kenneth a kol., *Dějiny Británie*, Praha 1999.

PEMBLE, John, *Resources and Techniques in the Second Maratha War*. In: *The Historical Journal*, 19, 1976, 2, s. 375–404.

RES, Daniel, *Wellington – Vítěz od Waterloo: 1769–1815*, Praha 2018.

ROBERTS, Andrew, *Napoleon & Wellington*, Phoenix 2003.

THOMAS, R. N. W., *Wellington in the Low Countries, 1794–1795*. In: The International History Review, 11, 1989, 1, s. 14–30.

URBAN, Mark, *Generálové: Deset britských generálů, kteří ovlivnili svět*, Praha 2011.

Internetové zdroje

AZMI, Sheena, *The Battle of Assaye*. In: University of Lucknow [online]. Dostupné z: https://www.lkouniv.ac.in/site/writereaddata/siteContent/202004051341563746Shabeen_a_Azmi_Def_Battle_of_Assaye.pdf.

Battle of Assaye. In: British Battles [online]. Dostupné z: <https://www.britishbattles.com/second-mahratta-war/battle-of-assaye/>.

Britský řád Lázně. In: Vojenský historický ústav Praha [online]. Dostupné z: <https://www.vhu.cz/exhibit/britsky-rad-lazne-ii-trida-vojske-skupiny-rytir-komander/>.

BURNHAM, Robert, *The Battle of Vimeiro, Portugal: 21 August 1808*. In: Napoleon Series [online]. Dostupné z: https://www.napoleon-series.org/military-info/virtual/c_vimeiro.html.

Glacis. In: Válka [online]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/Glacis-t33366>.

GLOVER, Michael, *The Peninsular War, 1807–1814*. In: Archive [online]. Dostupné z: <https://archive.org/details/peninsularwar180000glov/mode/2up>.

GLOVER, Michael, *Wellington as military commander*. In: Archive [online]. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellingtonasmili0000glov/page/n1/mode/2up>.

GLOVER, Michael, *Wellington's peninsular victories: Busaco, Salamanca, Vitoria, Nivelle*. In: Archive [online]. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellingtonspenin0000glov/page/n1/mode/2up>.

HOLMES, Richard, *Wellington: The Iron Duke*. In: <https://archive.org/details/wellingtonirondu0000holm/page/n1/mode/2up>.

Lachland Macquarie: Regiments in which Macquarie Served. In: Lachland and Elizabeth Macquarie Archive [online]. Dostupné z: <https://www.mq.edu.au/macquarie-archive/lema/military/regiments.html>.

LONGFORD, Elizabeth, *Wellington: The Years of Sword*. In: Archive [online]. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellington0001long/page/n3/mode/2up>.

MUIR, Rory, *Wellington: The Path to Victory: 1769–1814*. In: Archive [online]. Dostupné z: <https://archive.org/details/wellington-1-rorry-muir-wellington-the-path-to-victory-1769-1814-1-2015-yale-univ/mode/2up>.

Napoleonic Wars: Battle of Vitoria 1813. In: Epic History [online]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Um7wmlfwgWA&ab_channel=EpicHistory.

Pindari. In: Britannica [online]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Pindari>.

RES, Daniel, *Vojenská kariéra vévody z Wellingtonu očima svědků příslušníků britské armády a vybraných společníků britské společnosti (1808–1815)*, Bakalářská práce [online]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/95496/130223427.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

RES, Daniel, *Wellingtonovy linie*. In: Citadelle [online]. Dostupné z: <https://www.citadelle.cz/novinky/wellingtonovy-linie.aspx>.

Scorched-earth policy. In: Britannica [online]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/scorched-earth-policy>.

The Fall of Seringapatam. In: Warfare History Network [online]. Dostupné z: <https://warfarehistorynetwork.com/article/the-fall-of-seringapatam/>.

The Lines of Vedras. In: Rota Historica das Linhas de Torres [online]. Dostupné z: <https://www.rhlt.pt/en/the-lines-of-torres/>.

Trichophyton. In: Britannica [online]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/science/Trichophyton>.

WELLER, Jac, *Wellington in the Peninsula, 1808–1814*. In: Archive [online]. Dostupné z: https://archive.org/details/wellingtoninpeni0000well_m4c4/mode/2up.

7 Resumé

Arthur Wellesley, 1st Duke of Wellington went in British history as one of the best strategists the Great Britain has ever had. He was also a statesman and two-time Prime Minister of Great Britain. During his life he personally participated in many battles. In the literature Arthur Wellesley has been described as a man who defeated Napoleon. The aim of this thesis is to analyse his military career from Flanders campaign during the French Revolutionary War to the Peninsular War. The thesis is divided into three chronologically related chapters.

In the first chapter the author described his tragical childhood, studies, and first military experience in Flanders campaign. His childhood can be easily described as unhappy and tragical mostly because of his father's death. The studies at Royal Equestrian Academy in Angers positively changed his life. The first military experience showed him the poor condition of the British army. He realised the mistakes made by British officers and learnt from those mistakes in the next campaigns.

The next chapter is focused on his time in India from 1797–1805, where he fought against Indian rulers. The battle of Assaye belonged to the most famous battles won in India. He showed his commanding skills and ability to adapt to every situation on the battlefield.

In the last chapter Arthur Wellesley got involved in the Peninsular war, where he managed to defeat the French army in Portugal and then he decided to plan the successful invasion to Spain. In Lisbon he came up with the new project called Lines of Torres Vedras. It was military defensive system to protect Lisbon from French invasions. In the battles against French army, he used a new strategy called reverse slope tactic. Among the greatest victories on the Peninsula are undoubtedly the battles of Vimeiro, Talavera, Salamanca, and Vitoria. After the battle of Vitoria, he drove French out of Spain. The Peninsula Campaign became one of the most successful campaigns of his military career. After invasion in south of France in 1814, he was made by a duke of Wellington. In 1815 he faced the Napoleon for the first time in his life, where he managed to defeat Napoleon at battle of Waterloo. The battle of Waterloo became one of the famous battles in the history. After his death he was buried at St. Paul's Cathedral next to admiral Horatio Nelson. In honour of Arthur Wellesley, it was built the Wellington's Column in Liverpool.

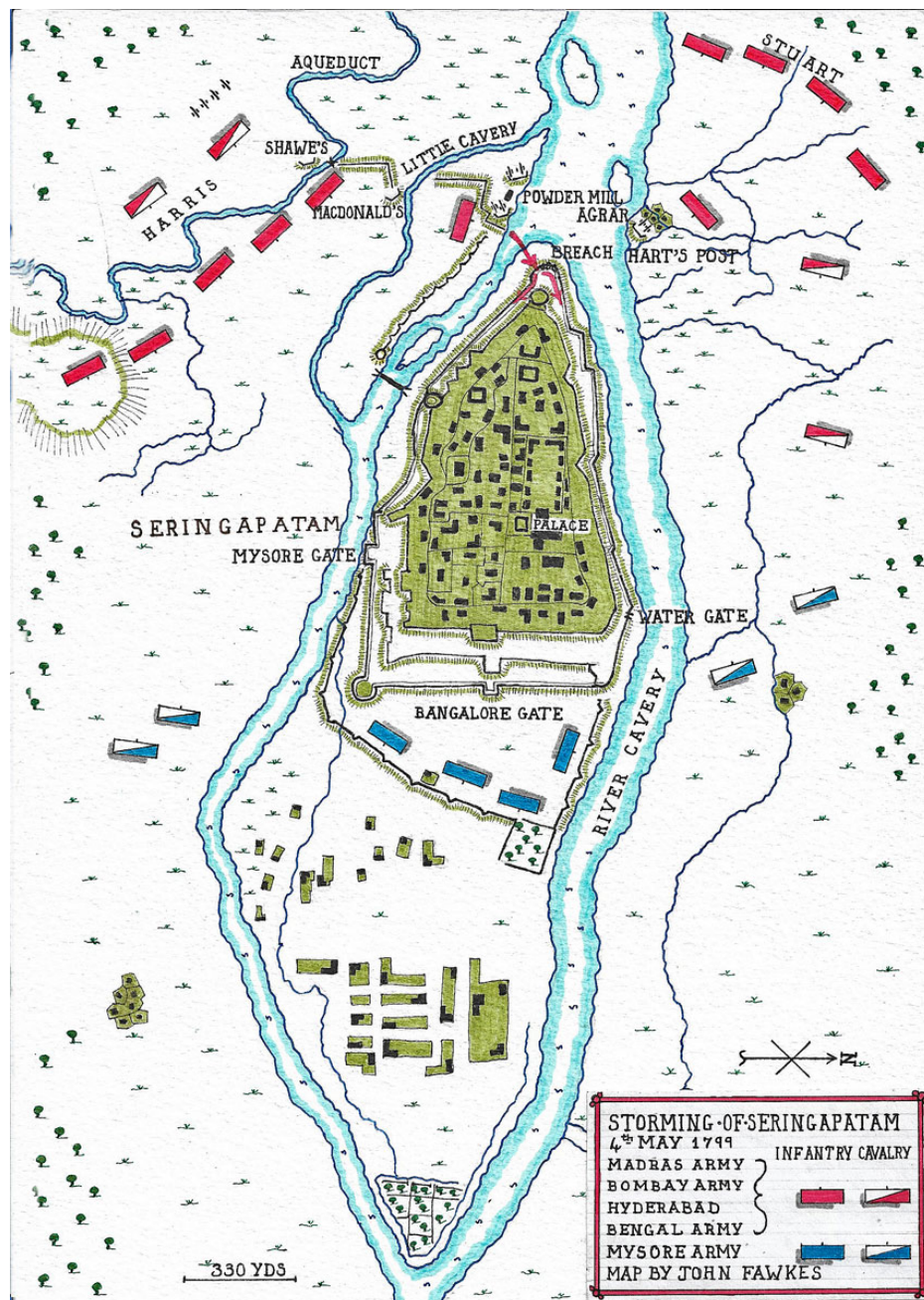
8 Přílohy

Příloha č. 1 – Arthur Wellesley přibližně v roce 1815–1816.

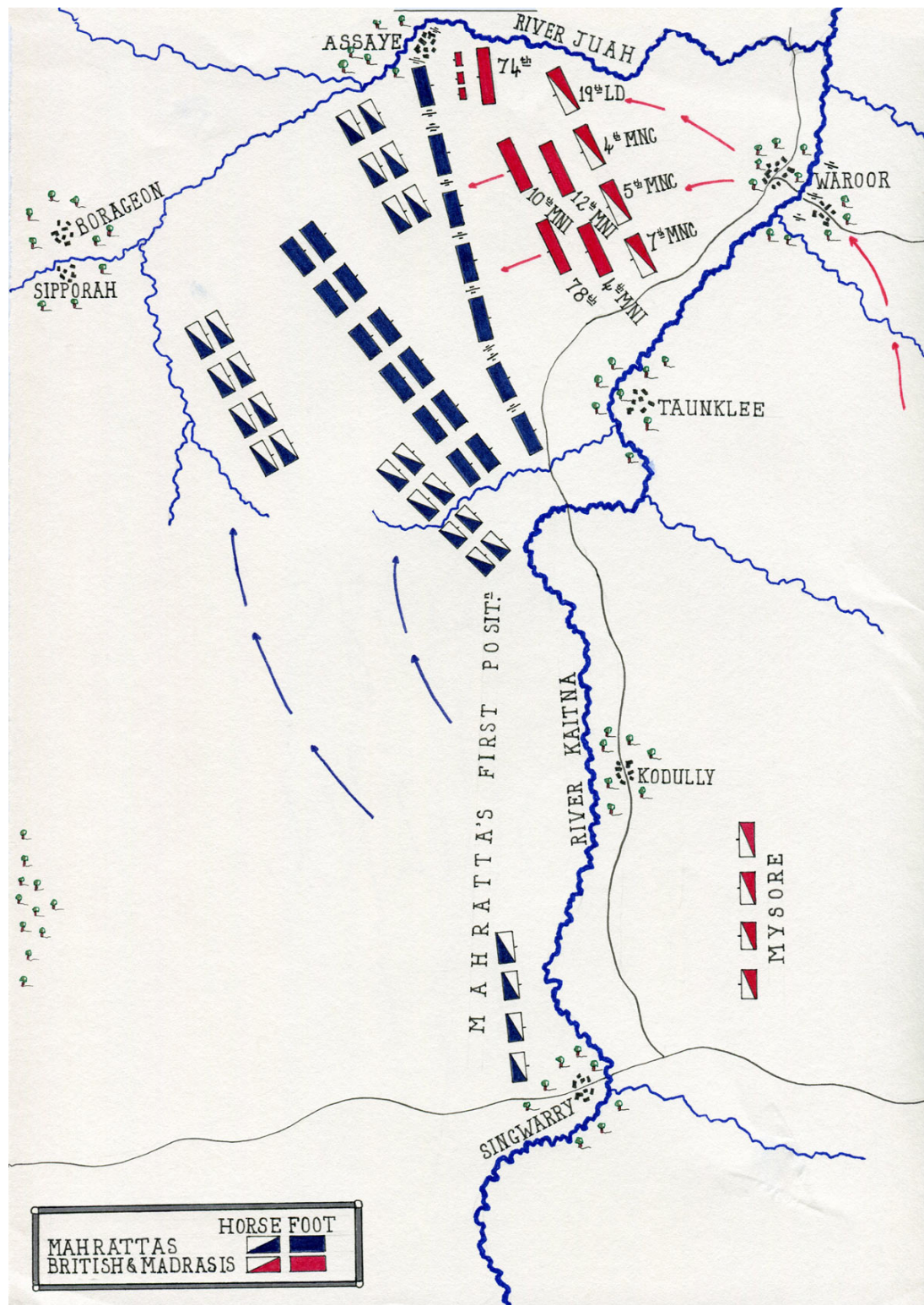
LAWRENCE, Thomas, *Arthur Wellesley (1769–1852), 1st Duke of Wellington*. In: Wikimedia Commons [online], [2024-04-25]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sir_Arthur_Wellesley,_1st_Duke_of_Wellington.png#/media/File:Sir_Thomas_Lawrence_-_Arthur_Wellesley,_1st_Duke_of_Wellington_-_WM.1567-1948_-_Apsley_House.jpg.

Příloha č. 2 – Mapa dobývání Seringapatamu 4. května 1799.

FAWKES, John, *Map of the Storming of Seringapatam on 4th May 1799 in the Fourth Mysore War*. In: *British Battles* [online], [2024-04-25]. Dostupné z: <https://www.britishbattles.com/wp-content/uploads/2023/03/Map-of-Seringapatam-A-1.jpg>.

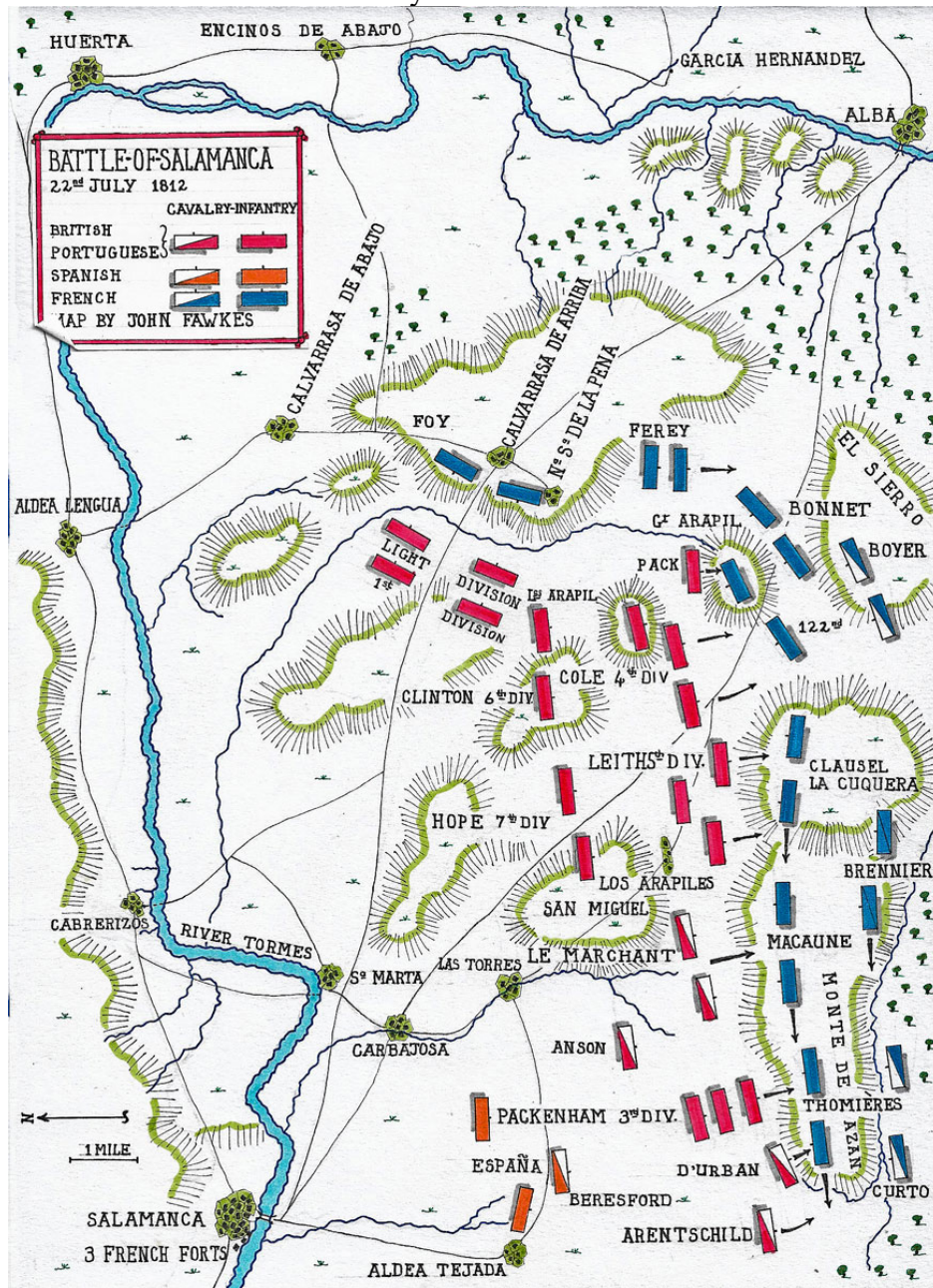
Příloha č. 3 – Bitva u Assaye.

FAWKES, John, *The map of the Battle of Assaye on 23rd September 1803 during the Second Anglo-Maratha War in India*. In: British Battles [online], [2024-04-25]. Dostupné z: <https://www.britishbattles.com/wp-content/uploads/2017/01/map-of-AssayeAAAA-1.jpg>

Příloha č. 4 – bitva u Salamanky

FAWKES, John, *Map of the Battle of Salamanca on 22nd July 1812 during the Peninsular War*. In: *British Battles* [online], [2024-04-25]. Dostupné z: <https://www.britishbattles.com/wp-content/uploads/2023/07/Salamanca-map-BB-6.7.23.jpg>.

Příloha č. 5 – Bitva u Vitorie

Battle of Vitoria on 21st June 1813 during the Peninsular War. In: British Battles [online], [2024-04-25]. Dostupné z: <https://www.britishbattles.com/wp-content/uploads/2019/06/Battle-of-Vitoria.jpg>.

Příloha č. 6 – Wellingtonova socha

HULBER, Lewis, *Wellington's Statue*. In: Wikimedia Commons [online], [2024-04-25].

Dostupné

Z:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wellington_Statue,_Aldershot_front.JPG